

Z i m a
1963/64

bilten

**Centra za dokumentaciju i informacije
Saveza likovnih umetnika Jugoslavije**

STANJE I PROBLEMI LIKOVNOG STVARALAŠTVA U BOSNI I HERCEGOVINI

Pristupajući razmatranju stanja i problema u bosansko-hercegovačkoj likovnoj umjetnosti za proteklih osamnaest godina potrebno je prije svega uočiti društvene okvire u kojima se gradi i izgrađuje umjetnička slika, da bi analizom ovih opštih okvira lakše shvatili iskušenja i kataklizme njene individualnosti, jer „kako će biti umjetničko djelo zavisice od opšteg stanja duha i shatanja sredine“.*

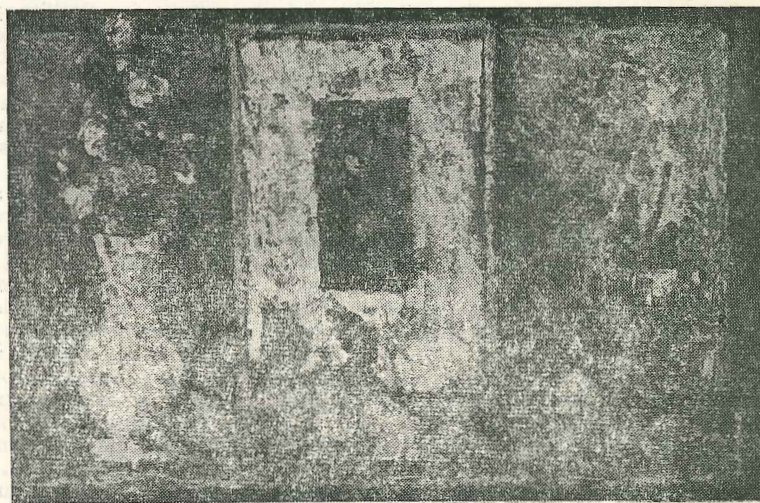
Pobjedonosnim završetkom narodnooslobodilačkog rata i revolucije u osnovi je izmjenjen naš društveni život. Veliki broj umjetnika aktivno učestvuje u revoluciji, i u žarištu dramatičnih događaja nastaju djela inspirisana tim velikim trenucima. Istina, u ovim djelima nema subjektivnijih opservacija i suptilnijih nijansiranja, odsustvuje sinteza i težnja da se uđe u suštinu. Ona su izraz spontanih reakcija i predstavljaju hroniku, dokumenat jednog doba, posljedicu jednog ljudskog revolta. Nastala na poprištu revolucije u nadljudskoj borbi da se ostane „svoj na svome“ razumljivo da nisu ni mogla biti drukčija kad je čovjek branio svoj ljudski opstanak, kad se život hvatao u koštac sa smrću, kad su požrtvovanje i samoodricanje nadmašili sve aršine kojima se mjeri moć, svijest i osjećanje dužnosti. Umjetnik je tada bio borac, a njegova riječ morala je biti jasna, jednostavna i svima razumljiva. Ona je bila poziv na otpor i borbu. Djela nastala u narodnooslobodilačkoj borbi imaju svoju genezu u socijalnom slikarstvu između dva rata pa se i takozvani socijalistički realizam ne može smatrati u sadržajnom smislu stranim tijelom u razvoju našeg poslijeratnog slikarstva. Ne radi se dakle o prekidu kontinuiteta, nego o jednom novom kontinuitetu, jer i stihijni društveni kontinuitet je prekinut revolucionarnom akcijom, pa je ta revolucionarna akcija na području umjetnosti imala za posljedicu dominantan interes za socijalna zbivanja. Zato je razumljivo da je to i u ovom opštem raspravnom revolucionarnim promjenama i umjetnik bio stavljen pred socijalnu alternativu: staro ili novo, i da je kroz svoje djelo iskreno želio da na tu alternativu nedvosmisleno odgovori.

U svom prvobitnom izvornom značenju težnja za idejnošću značila je da likovno djelo treba da bude nosilac ideje, odnosno, da ne smije biti sadržajno plitko ili prazno. I zaista, u likovnom djelu najviše cijenimo onaj duhovni sadržaj, onaj duhovni prostor koji likovno djelo sugerira kroz odnose forme, linije i boje. Razumljivo da svaka ideja sadrži izvjesnu tendenciju, ona je sobom nosi i kroz nju dolazi do izraza subjektivna zainteresiranost autora. Autor se za izvjesna shvatanja zalaže ili ne zalaže, on se opredjeluje ili ne opredjeluje. Međutim, kasnije se idejnost izjednačuje sa „pravom idejnošću“ odnosno sa poželjnom idejnošću pa se dekadencijom i formalizmom proglašava sve ono što nije u skladu sa tom poželjnom tendencijom, a tendencije se svakim danom mjenjaju prema praktičnim potrebama trenutka. Umjetnost postaje prepisana stvarnost, a stvarnost jedina idejnost. Tako je kroz dogmatizam ovakvog shvatanja idejnost obilježena kao formalizam, a formalizam kao idejnost. Društvo koje postiže izvanredne uspjehe u političkom i privrednom životu na području umjetnosti stagnira i nazaduje sve do 1950—51. godine koja predstavlja prelomnu fazu u daljem razvoju bosansko-hercegovačke i

* Ipolit Ten: Filozofija umetnosti

*U ovom broju Biltena objavljujemo materijal
iz rada udruženja likovnih umetnika
Bosne i Hercegovine*

jugoslovenske umjetnosti. Istinska demokratizacija umjetničkog života ostvaruje ranije deklariranu slobodu stvaranja. Dolazi do jednog snažnog stvaralačkog buđenja, do jednog procesa u kome se slikarstvo vraća svojoj suštini ispitujući svoja sredstva izražavanja. Likovna umjetnost pokazuje veledi polet, radoznalost i smjelost u otkrivanju vlastite prirode i svijeta. Ne postoji imperativ u ime koga bi trebalo tu radoznalost sputavati i sabiti u određene etičke ili estetičke granice. Taj pozitivni smisao nove idejne orijentacije bosansko-hercegovačke likovne umjetnosti, mislim da treba podržavati, najbrižljivije njegovati i razvijati ali i uočavati one tendencije koje prijete da nas uniformiraju jer u toj opštoj

LJUBO LAH, MRTVA PRIRODA

poplavi ideja često je bilo više revolta i izraza nezadovoljstva protiv jednog neodrživog stanja nego intimnog, iskrenog uvjerenja i unutarnjeg identifikovanja sa svim onim što je snagom stihije provaljivalo na otvorena vrata naše umjetnosti. Zato je ta nova faza u našem likovnom razvoju bila često obilježena negiranjem svega prethodnog a manje ili nikako (izuzev rijetkih pojedinaca) potrebnom sintezom pozitivnih iskustava prevaziđenih perioda. Nekritički zanos i egzaltacija odvela je neke ličnosti u drugu formalističku krajnost tipičnu za perifernu sredinu, koja je sklona da retardaciju shvati kao revolucionarnu novost. To je tako poučno ilustrirao i u opštim razmjerama I jugoslovenski trijenale. Ova zapažanja odnose se na one autore koji su se utopili u formalnim problemima tehničke postupka afirmirajući slučajnost kao veliki sadržaj umjetničkog djela.

Ako je naše slikarstvo period suprematije ilustrativnosti tako uverljivo prevazišlo, onda u ovoj novoj etapi našeg razvoja stvaralački odnos ne bi smjeli da podredimo ropstvu slučajnosti izražene prskanjem, razlijevanjem, i tehnološkoj vještini uopšte.

(Nastavak na 7. strani)

LIKOVNA KULTURA U BOSNI I HERCEGOVINI

Alko pod likovnom kulturom podrazumevamo zbir onih duhovnih i intelektualnih vrednosti jednog društva, koje čovek prima i duhom i okom, onda je oblast koju obuhvata likovna kultura veoma široka, ona zadire u sve oblike našeg života i ambijenta u kome se krećemo, počev od izgleda naših ulica i radnih mesta, načina stanovanja i odevanja do predmeta za svakodnevnu upotrebu.

Naša industrijska proizvodnja dostigla je široke razmere i povećava se iz dana u dan. Iz toga razloga treba posvetiti što veću pažnju industrijskom oblikovanju i zato je prisustvo industrijskog umetnika-dizajnera u ovoj proizvodnji neophodno. Da mi u Bosni i Hercegovini imamo mogućnosti i kadra koji bi sa uspehom mogao da se uključi u industriju, pokazala je izložba umetnika primenjenih umetnosti BiH, održana u januaru ove godine u Sarajevu, a to pokazuje i oprema naše knjige, enterijeri oblikovani od strane naših umetnika i nameštaj onih naših preduzeća u kojima naši umetnici rade. Međutim, lepe eksponate sa one izložbe nismo mogli videti u našoj proizvodnji, jer stvarne široke saradnje između umetnika i naše industrije još nema. Od 36 članova Udruženja umetnika primenjenih umetnosti BiH samo su dvojica uključeni u industrijsku proizvodnju kao dizajneri u industriji nameštaja. Možda bi se izlaz našao u reformi naše Srednje škole za primenu umetnosti koja, sa današnjim nastavnim programom, stvara umetnika umesto da stvara stručnjaka za industrijsko oblikovanje, koji bi uz likovnu spremu, poznavao i proizvodni proces. Našoj bi se industriji moglo pomoći i otvaranjem Centra za industrijsko oblikovanje (na nivou sresa ili republike) i ateljea a isto tako i izdavanjem stručnih publikacija.

Likovno vaspitanje je potpuno nova nastavna oblast u našim školama. Za ovu nastavnu praksu u likovnom vaspitanju u Bosni i Hercegovini najviše je zaslužan Centar za likovno vaspitanje, osnovan 1958. godine. Reformisana škola, međutim, zahteva i stručni kadar likovnih pedagoga koji su usvojili moderan način nastave. Ove stručnjake daje, zasad, samo Katedra za likovno obrazovanje pri Višoj pedagoškoj školi u Sarajevu i Srednja škola za primenu umetnosti. Kadar koji ove škole mogu da daju nije dovoljan, a ni nastavni programi ovih škola ne odgovaraju stručnom obrazovanju koje ovaj visokokvalifikovani kadar treba da ima. U svetlosti ovih okolnosti ponovo treba postaviti pitanje osnivanja Pedagoške akademije likovnih umetnosti. Ovo pitanje se može postaviti utoliko pre što se potrebe u kadru ne javljaju samo u osmogodišnjim školama već i u gimnazijama. Ovaj vrlo komplikovani posao mogu da obavljaju samo stručni likovni pedagozi, obrazovani u specijalnoj visokoj stručnoj školi.

Iz podataka jedne ankete iz 1960. godine koja je obuhvatila 912 škola i 70.000 đaka vidi se da je vanškolskim radom obuhvaćeno samo 2978 dece i to najviše u likovnim ateljeima pri pionirskim zabavnim centrima. Likovnih klubova i dečijih likovnih škola nema. Ako izuzmemo neka naša kulturno-umetnička društva, koja imaju svoje likovne sekcije koje okupljaju slikare-amatere, onda najveći deo posla na likovnom obrazovanju omladine, radnika i građana preuzeli su na sebe narodni i radnički univerziteti. Narodni univerzitet u Sarajevu u toku jedne godine održi oko 10 predavanja iz umetnosti, a uz to Katedra za omladinu održi po dva seminara iz oblasti likovnih umetnosti, a u foajeu predavačke sale održi se godišnje po 10 amaterskih izložbi. Radnički univerzitet u Sarajevu deluje na teritoriji koja obuhvata 36.000 radnika. U okviru njegove Katedre za estetsko vaspitanje radi sekcija slikara-amatera, u koju je uključeno 20 radnika. Ova sekcija je u toku 1962. godine radila oko 300 sati. Međutim, ove godine izgubila je atelje koji je pretvoren u dve učionice i Univerzitet uzalud traži sad nove prostorije. Dosad je održano 19 izložbi, bilo slikara-amatera, bilo reprodukcija sa pojedinim temama. Deo rada ove katedre je i seminar za industrijsko

oblikovanje čija predavanja prate majstori koji na tom poslu rade u industriji a takođe i dvostepeni seminar iz oblasti istorije umetnosti.

Prvo žarište žive umetnosti u Bosni i Hercegovini bio je Izložbeni paviljon Udruženja likovnih umetnika u Sarajevu, otvoren u jesen 1947. godine, preko koga je Udruženje razvilo svoju plodnu delatnost i koji je sve do otvaranja Umetničke galerije bio i jedina žiža u čitavoj republici iz koje je umetnost zračila u masu. U njemu su se, pored izložbi, čule prve diskusije o umetnosti a preko pojedinih i kolektivnih izložbi umetnika van naše republike Sarajevo i čitava Bosna i Hercegovina upoznavali su se sa likovnim dostignućima van svoga prostora. Međutim, danas se može govoriti samo o istorijskoj ulozi ovog paviljona, jer je današnje stanje i likovnog života i likovne kulture i Sarajeva i Republike uveliko prevazišlo i njegove dimenzije i njegov estetski izgled i unutrašnje uređenje. Pitanje podizanja jednog reprezentativnog izložbenog paviljona postavlja se već nekoliko godina, ali zbog nesaglasnosti urbanista i Udruženja o njegovom lociranju rasplinulo se u besplodnim diskusijama i zasad tinja pod gomilom akata.

Umetnička galerija je od 1959. godine, samo delimično ostvarila ovaj zadatak: preko svojih stalnih paralelnih izložbi uspela je da upozna javnost sa razvojem likovnog stvaralaštva u Bosni i Hercegovini i, donekle, u Jugoslaviji. Nedostaje joj prostor za povremene, aktuelne izložbe, za predavanja i učionice za školsku decu, za onu aktivnost u kojoj se najviše ogleda dinamika života ovakve ustanove. Galerija je ipak sa mnogo samopregora uspela da postavi nekoliko povremenih izložbi, oslobađajući prostor skidanjem eksponata svoje stalne izložbe. Galeriji je potrebno osigurati novi prostor. A novi prostor za galeriju znači samo jedno: nova, moderna zgrada opremljena onako kako savremena muzeologija i kulturni nivo našeg društva zahtevaju.

Isti je slučaj i sa umetničkom zbirkom Muzeja grada Sarajeva. Ona ne samo da nema nikakvih prostora za stalnu izložbu, nego nema ni prikladnog prostora za njen sistemski smeštaj.

Privatna galerija slika Mirka Komosara i Muzej stare pravoslavne crkve ne osećaju se u likovnom životu Sarajeva.

Zbog ovog skoro tragičnog stanja u pogledu smeštajnog prostora, Sarajevo je lišeno mogućnosti da svoj kulturni život obogati ma kakvom većom manifestacijom likovne umetnosti. Kroz druge republičke centre prolazile su velike reprezentativne izložbe, koje Sarajevo nije videlo. Ono praktično ne može da primi ništa više od izložbe manje grupe slikara ili pojedinaca i tako dolazimo u situaciju da naše srednjovekovne freske može da gleda Pariz a ne može Sarajevo. U ovakvim, nadajmo se prolaznim okolnostima, teško se može govoriti o podizanju naše likovne kulture na opšti jugoslovenski nivo.

Likovno-umetnički život ostalih gradova Bosne i Hercegovine skoro u potpunosti zavisi od Sarajeva, odnosno od delovanja Udruženja, Umetničke galerije i ostalih ustanova koje poseduje umetničke zbirke. Osim Stoca, u kome je smešten memorijalni muzej Branka Šotre i to kao dependansa Umetničke galerije, nijedan grad u unutrašnjosti nema stalne likovne izložbe. Zbog toga su, od neobičnog značaja bile pokretne izložbe Udruženja a u poslednje vreme pokretne izložbe Umetničke galerije, koje obilaze i mala mesta, čiji stanovnici često prvi put dolaze u dodir sa slikom i prvi put čuju reč o njoj. U tom pogledu treba podvući i aktivnost Muzeja Narodne revolucije, čije pokretne likovne izložbe sa tematikom iz NOB imaju ne samo vaspitno-istorijsku nego i u-

metničku misiju. Umetnička galerija je danas u mogućnosti da iz svog fonda izdvoji kolekcije bosansko-hercegovačkog slikarstva, koje bi poslužile kao stalne izložbe u Tuzli, Banjaluci, Mostaru i Zenici, ali pitanje smeštaja onemogućuje ovu korisnu zamisao. Što se tiče prostora, ove naše likovne izložbe, osim Travnička koji ima mali izložbeni paviljon, obično gostuju po domovima kulture i radničkim i narodnim univerzitetima i domovima „Partizana”. Jedino je Tuzla, pre nekoliko dana, otvorila svoj novi moderni izložbeni paviljon.

U pogledu oblikovanja prostora vlada pustoš po našim gradovima a naši urbanisti kao da su zaboravili da i neki drugi umetnički oblik osim arhitekture i zelečila, može da oplemeni prostor. Sasvim je čudno da Bosna, koja sva šumi od vode i u kojoj je ljubav prema vodi i uživanju koje ona pruža u tradicijama njene kulture, nema nijedne moderne i umetnički oblikovane fontane. Još je čudnija pojava da Bosna i Hercegovina, koje su bile poprište na kome su pisane najslavnije stranice oslobodilačkog rata, osim spomenika na Šehitlukima kraj Banjaluke, nema nijednog drugog monumentalnog spomenika, čiji bi umetnički izraz bio ravan izrazu onog pijeteta koji bi prema toj prošlosti trebalo da imamo. Pitanje je da li javni spomenik, baš za o što je javni i kao takav izraz likovne kulture jednog društva, podleže sudu zajednice ili može biti stvar privatnog odnosa onoga ko naručuje i onoga koji posao izvršuje.

Od Oslobođenja do danas, kod nas je izdato svega sedam knjiga iz opšte oblasti likovnih umetnosti. Od ovih sedam knjiga pet su prevodi a samo dve su dela domaćih autora. Činjenica koja odmah pada u oči: nijedno delo se ne odnosi na likovnu umetnost Bosne i Hercegovine. Razlog ovoj pojavi je sasvim jednostavan: kod nas ne postoji ni kadar ni institucija koja bi se specifično bavila ovim neistraženim poljem naše nauke. Jedini naš muzej sa naučnom tradicijom, Zemaljski muzej u Sarajevu, nema odeljenja istorije umetnosti i jedini njegov istoričar umetnosti bavi se srednjovekovnom arheologijom. Radovi naših istoričara umetnosti objavljuju se u stručnim časopisima ustanova u kojima rade ili u stručnim publikacijama van naše Republike. Najveći broj ovih radova odnosi se na našu srednjovekovnu umetnost, mali na umetnost XIX i XX veka. Ovu prazninu treba da ispunji Umetnička galerija izdavanjem ili jednog periodičnog časopisa posvećenog problemima naše novije i savremene umetnosti ili monografijama sa pojedinačnim temama. Ali, bez obzira na sve napore naših muzeja, galerija i konzervatorskih zavoda, sistematski rad na polju naše tako nepravedno zanemarene a potpuno neistražene likovne umetnosti, može se organizovati samo u okviru katedre za istoriju umetnosti pri Filozofskom fakultetu u Sarajevu ili osnivanjem instituta za proučavanje likovnih umetnosti.

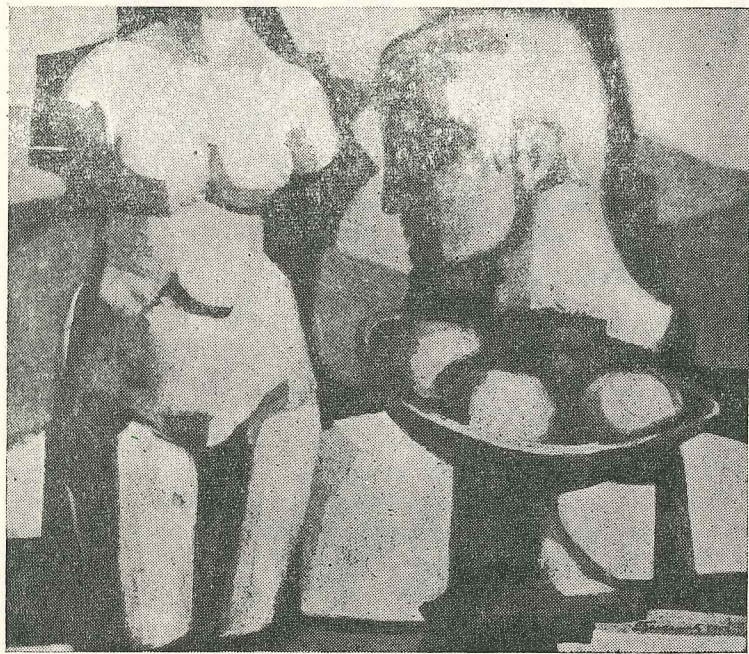
Svakodnevni rad na popularisanju našeg likovnog stvaralaštva preuzeli su na sebe naši dnevni listovi i naši književni časopisi. U toj propagandi likovne umetnosti i kulture veoma aktivno i zaslužno mesto zauzima sarajevski „Odjek” organ Kulturno-prosvetne zajednice, koji veliki deo svoga prostora posvećuje problemima likovne kulture. Svojevremeno je, serijom raskošno ilustrovanih članaka iz opšte i naše likovne umetnosti, zadužio i umetnost i našu Umetničku galeriju, svesrdnom željom da ih približi gledaocu. A svojim celokupnim radom zadužio i našu likovnu kulturu, koja je od Oslobođenja pošla širokim tokovima, pa je na tome putu morala da naiđe i na prepreke.

UDRUŽENJE LIKOVNIH UMETNIKA BOSNE I HERCEGOVINE

Pobjeda socijalističke revolucije u našoj zemlji omogućila je svestran privredni, ekonomski, društveni i kulturni razvitak naših naroda.

U toj borbi uzeli su značajnog učešća i likovni umjetnici Bosne i Hercegovine. Malobrojni prije rata, gotovo su svi uzeli učešća u NOB i ili u NOP-u i dali žrtve za oslobođenje zemlje. Već 1941. godine ubijen je u fašističkom logoru u Kerestincu slikar Muhamed Kulenović, a u septembru 1942. godine strijeljan je u Jasenovcu slikar i grafičar Danijel Ozmo. Spiro Bocarić, pao je kao žrtva fašističkog terora 1941. godine u Banja Luci. Branko Šotra, Vojo Dimitrijević, Ismet Mujezinović i Pero Bodroža, uzeli su učešća u NOB i od prvog dana oružanog ustanka, a Hakija Kulenović i Mica Todorović preveli su veći dio okupacije u fašističkim koncentracionim logorima.

Slikari Radenko Mišević, Vlado Vojinović, Nada Novaković, Mustafa Pezo, Jusa Nikšić i vajari Arfan Hozić, Mirko Ostoja i Marjan Kocković učestvovali su u NOB-u, a slikari Ivo Šeremet, Rizah Štetić i Mirko Kujačić saradivali su sa NOP-om.

DOBRIVOJE BELJKAŠIĆ, ANTIČKI MOTIV

Odmah poslije oslobođenja osnovano je Udruženje likovnih umjetnika Bosne i Hercegovine. Već u novembru 1945. godine održana je prva izložba Udruženja na kojoj su izlagali: Dimitrijević Vojo, Hadžidamjanović Vojislav, Kulenović Hakija, Mujezinović Ismet, Petrović Roman, Selmanović Behaudin, Sumereker Sigo, Šain Petar i Todorović Mica. Slijedeće 1946. godine došao je iz Brčkog Štetić Rizah, a 1947. dolazi iz Zagreba Šeremet Ivo, koji ulaze u Udruženje kao njegovi članovi osnivači i nosioci cjelokupnog likovnog života u Bosni i Hercegovini. Iz ove generacije likovnih stvaralaca umro je Roman Petrović, čije je likovno djelo ušlo u kulturno istorijski fond likovnog naslijeđa Bosne i Hercegovine, a Sumereker Sigo se je posvetio likovnoj tehnologiji i izabran je za profesora tehnologije na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu.

Udruženje likovnih umjetnika Bosne i Hercegovine brzo se razvijalo. Prva poslijeratna generacija likovnih umjetnika, školovanih dijelom u Umjetničkoj školi u Sarajevu, dijelom u akademijama likovnih umjetnosti u Beogradu ili Zagrebu, umijela je novu dinamiku i dala više poleta likovnom stvaralaštvu. Iz te generacije treba spomenuti slikare: Ljubu Laha, Franju Likara, Mensura Derviševića, Dobrivoja Beljkašića, Hamida Lukavca, Marija Mikulića, Vladu Vojinovića i Nadu Novaković, i vajare: Zdenka Grgića, Arfana Hozića i Predraga Furtulu. U to doba vraća se iz Iriga Petar Tiješić, jedan od najstarijih bosanskih slikara, iz Beograda dolazi slikar Radenko Mišević, i drugi mladi likovni umjetnici iz drugih republika. Boško Risimović i Branko Subotić i vajar Petar Krstić iz Beograda, Ante Kostović, Mirko Ostoja i Marjan Kocković iz Zagreba, Nada Pivac iz Osijeka.

Posljednjih godina izlazi sa likovnih akademija sve više školovanih mladih ljudi, koji unose novu dinamiku i novi elan u naše savremeno likovno stvaralaštvo. Iz te generacije do danas su se afirmisali slikari: Boro Aleksić i Afan Ramić i grafičar Hasan Sućeska. Još desetak mladih likovnih umjetnika uključili su se u rad Udruženja i veoma aktivno učestvuju u tome radu.

Osim toga Mostar i Tuzla su postali novi centri likovnog stvaralaštva. Pored starog hercegovačkog slikara Karla Afana Rivere i vajar Ante Matkovića, koji su sve do danas aktivno učestvovali u radu Udruženja, u Mostaru su se afirmisali mladi slikari: Jusa Nikšić, Mustafa Pezo, Vlado Puljić, Dobrivoje Samardžić, Mustafa Voljević i vajar Nikola Njirić. Razvitku likovne kulture u Mostaru znatno je doprineo i slikar Mirko Kujačić, doajen likovnih boema u predratnom Beogradu. U Tuzli djeluju slikari: Ismet Mujezinović, Mensur Dervišević i Mevludin Ekmečić i vajar Dragiša Trifković. U Banja Luci je radio i živio Božo Nikolić, slikar, koji je ostavio za sobom značajan umjetnički opus.

Danas Udruženje likovnih umjetnika Bosne i Hercegovine ima 67 članova. Održalo je 30 kolektivnih izložbi u Sarajevu i 16 u unutrašnjosti Republike. U okviru međurepubličke saradnje održane su izložbe u Beogradu, Zagrebu, Skoplju, Ljubljani, Novom Sadu, Splitu i Cetinju. Na osnovu međunarodne razmjene održana je jedna izložba u Varšavi i jedna u Beču.

Izložbena aktivnost članova Udruženja bila je vrlo visoka. Na kolektivnim izložbama Udruženja izlagalo je u prosjeku 63% članova. Na saveznim izložbama — I savezna izložba 1949. godine i II savezna izložba 1951. godine — izlagalo je prosječno 30% članova. Na I Trijenalu likovnih umjetnosti u Beogradu 1961. godine izlagalo je 12% članova. Na izložbi Udruženja u Varšavi izlagalo je 45% članova. Na internacionalnim izložbama, koje organizuje Komisija za kulturne veze s inostranstvom, izlagao je samo jedan član, ili 1,4%, što predstavlja veoma nizak i nepovoljan procenat, naročito s obzirom na veoma razgranatu internacionalnu kulturnu saradnju naše zemlje.

Materijalni položaj likovnih umjetnika u Bosni i Hercegovini prividno je povoljan. Ali umjetnici s niskim i srednjim zaradama, naročito oni čije zarade potiču pretežno ili isključivo od njihovog pedagoškog ili stručno-tehničkog rada, nalaze se u veoma nepovoljnom položaju. Oni se nalaze u situaciji da moraju raditi punu radnu normu na svojim radnim mjestima, a vrlo često i preko norme, nosioci su najviših oblika stručnog i društvenog rada u sredini u kojoj djeluju, pa im ostaje suviše malo vremena i energije za stvaralački umjetnički rad. Osim toga oni moraju investirati u likovne materijale do 50% svojih zarada, koje ostali radni ljudi u socijalizmu troše na svoj standard, ako žele da održe stvaralački kontinuitet i tempo izlagačke aktivnosti. Zato se sve više osjeća stagnacija, a u pojedinim slučajevima i zaostajanje, naročito nekih starijih likovnih umjetnika, za njihovim potencijalnim stvaralačkim mogućnostima i znanjima. Od ovih umjetnika se ne može tražiti da još i danas rješavaju životne protivvrijednosti samo svojim umjetničkim i revolucionarnim entuzijazom. Njima je potrebna društvena briga i pomoć.

Stručnom usavršavanju članova nije poklonjeno dovoljno pažnje. Od 1952. godine Udruženje organizuje redovne kolektivne posjete svojih članova Bijenalu likovnih umjetnosti u Veneciji. To je jedina stalna forma stručnog usavršavanja likovnih umjetnika. Individualnu pomoć za studijska putovanja u inostranstvo dobijao je više puta Ismet Mujezinović, a dva puta Vojo Dimitrijević i Rizah Štetić. Hakija Kulenović je bio biran za UNESCO-vog stipendistu. Iz Fonda „Moše Pijade“ koristili su stipendiju za usavršavanje u inostranstvu 7 umjetnika. Savjet za kulturu Bosne i Hercegovine stipendirao je 5 umjetnika. Neki su članovi kupovinom deviznih sredstava stvarali sebi mogućnosti za odlazak na kraća studijska putovanja u inostranstvo.

Mnogi su članovi učestvovali na kongresima likovnih umjetnika, na savjetovanjima i simpozijumima, koji se u našoj zemlji sve češće održavaju. U starom i slikovitom gradu Počitelju gradi se internacionalna likovna kolonija koja može vrlo mnogo doprinijeti međunarodnom zbližavanju i stručnom usavršavanju likovnih umjetnika.

Hakija Kulenović

UMJETNIČKA GALERIJA I ZBIRKE UMJETNIČKIH DJELA U BOSNI I HERCEGOVINI

Aktivnost na sakupljanju umjetničkih djela u BiH je novijeg datuma. Ako se izuzmu umjetničke zbirke pri pojedinim samostanima, manastirima ili crkvama, sličnih zbirki sa djelima svetovnog karaktera kod nas uopšte nije ni bilo. Tek pod konac druge decenije našega vijeka, u vrijeme jače prosvjetne, kulturne umjetničke i naučne djelatnosti, počinju se prikupljati umjetničke slike i skulpture. Ova aktivnost izrasla je kao potreba u vrijeme rađanja naše novije likovne umjetnosti. Iako je Zemaljski muzej u Sarajevu bio prvi koji je počeo da prikuplja umjetnine sa našeg terena, sistematska i stručna obrada, skromno odvijana između dva rata, dobila je u širini i na kvalitetu tek poslije oslobođenja.

Umjetnička galerija u Sarajevu je jedina ustanova ove vrste u BiH. Osnovana je sa ciljem da prikuplja, proučava i prezentuje djela likovnih umjetnika Bosne i Hercegovine, te da proučava raz-

voj domaće umjetnosti. Ona u svom posjedu ima kolekciju djela jugoslovenskih autora, kolekciju ikona i stranog slikarstva iz vremena austrijske okupacije, kao i kolekciju skulpture. Juna mjeseca 1959. Galerija je otvorena za publiku. Stalna izložba smještena je u dvije velike sale: u jednoj je prikazan razvoj umjetnosti u Bosni i Hercegovini od kraja XIX vijeka do II svjetskog rata, a u drugoj prikazan je razvoj umjetnosti ostalih jugoslovenskih republika — istog perioda.

Pored stalne izložbe u Sarajevu, Galerija je pripremila po 200 slika za ekspozituru u Mostaru, Tuzli, Zenici i Banja Luci, ali uslijed nedostatka prostorija, još nijedna ekspozitura nije otvorena. U međuvremenu od otvaranja Galerije do danas organizovana je „Izložba žena slikara i vajara Bosne i Hercegovine“, „Izložba poljske grafike“, obe u Sarajevu i „Izložba 50 slika Umjetničke galerije u Sarajevu“, koja je obišla oko tridesetak mjesta u unutrašnjosti Republike. Značajna manifestacija rada Galerije bilo je otvaranje Muzeja Branka Šotre u Stocu. Osim toga ona je osposobila sopstvenu, modernu opremljenu restauratorsku radionicu, foto-laboratorij, stolarsku i pozlatarsku radionicu.

Umjetnička zbirka Muzeja grada Sarajeva djeluje u sastavu ovoga muzeja i ima za cilj da prikuplja i proučava djela likovnih umjetnika koji su djelovali na terenu sarajevskog sreza od najranijih dana. Zbirka je pokazala veliku aktivnost i priredila je niz samostalnih izložbi od kojih su neke bile čisto dokumentarnog karaktera.

Umjetnička zbirka Muzeja narodne revolucije djeluje takodje u sastavu svoga muzeja. Ovom zbirku obuhvaćeno je socijalno slikarstvo iz predratnog perioda, slikarstvo na temu narodnooslobodilačke borbe i temu izgradnje našeg socijalističkog društva. I ona je organizovala nekoliko tematskih izložbi od kojih je jedna bila putujuća i obišla je više mjesta u Bosni i Hercegovini.

Od oslobođenja u mnogim mjestima naše Republike oformljeni su kompleksni muzeji, koji pored ostalog materijala prikupljaju i umjetnička djela. Tako su muzeji u Banja Luci, Mostaru, Travniku, Trebinju, Tuzli i Jajcu uspjeli da oforme manje umjetničke zbirke djelima onih umjetnika koji su stvarali ili još stvaraju na području njihovih muzeja. U sklopu opšteg programa kompleksnih muzeja, rad umjetničke zbirke dosta je zapostavljen i najčešće se svodi na otkup slika, koji obavljaju službenici muzeja, kojima to nije struka. Pod veoma teškim okolnostima muzeji u Banja Luci i Tuzli pokušali su da prezentiraju likovni materijal svojih umjetničkih zbirki. Najživlju aktivnost pokazala je Mala galerija Muzeja II zasjedanja AVNOJ-a u Jajcu, zahvaljujući pogodnim izložbenim prostorijama. Ona je čak organizovala i niz izložbi kako umjetnika iz BiH, tako i iz drugih krajeva Jugoslavije.

Privatnih umjetničkih zbirki kod nas je mali broj i sve se uglavnom nalaze u Sarajevu, gdje je likovni život bio najjače razvijen, kako prije rata, tako i poslije oslobođenja. Najznačajnija je Galerija umjetničkih slika Mirka Komesare. Ona egzistira više od četiri decenije. Ima najviše djela umjetnika iz Bosne i Hercegovine i veliki broj slika jugoslovenskih umjetnika. Pored ove privatne galerije koja je otvorena za publiku, bogate kolekcije domaćih au-

tora imaju Ilija Buljović i Gojko Sikimić, ali one su zatvorenog tipa.

Od oslobođenja je naša zajednica uložila veoma mnogo da bi se osnovala galerija i brojne umjetničke zbirke pri pojedinim kompleksnim muzejima. Malo je međutim učinjeno da bi se te ustanove u potpunosti iskoristile, a s tim u vezi da bi one same odgovorile svojim zadacima. Tako na primjer i Umjetnička galerija u Sarajevu i građanstvo uviđaju da bi trebalo da postoje u Galeriji pored stalne izložbe i povremene izložbe, kako jugoslovenskih likovnih umjetnika, tako i izložbe na planu međunarodne likovne razmjene. Za okvake izložbe Galerija nema prostora. Sa svojom adaptiranom zgradom u kojoj ne postoji sala za povremene izložbe, Galerija nije u mogućnosti da primi veće likovne manifestacije, tako česte i raznolike kakve se održavaju u Zagrebu, Ljubljani, Beogradu, Dubrovniku, pa čak i u nekim manjim mjestima izvan naše Republike. Isto tako nemoguće je organizovati predavanja, diskusije, filmske predstave na temu likovne umjetnosti i niz drugih vidova aktivnosti za koje su potrebne odgovarajuće sale. Isti slučaj je i sa Umjetničkom zbirkom Muzeja grada Sarajeva, a sa zbirkami u unutrašnjosti je još gore, jer se cijela aktivnost u tim zbirkami sastoji da se s vremena na vrijeme otkupi po koja slika, a zatim da se zbog nedostatka izložbenog prostora ostave u magacine.

Veoma važan problem koji otežava normalan stručni rad u Galeriji je nedostatak kadrova. Sa dva kustosa, koliko je galerija prosječno imala od osnivanja pa nadalje, nije se moglo i sve je manje moguće da se posao normalno odvija. Sistematska obrada samo novije umjetnosti BiH zahtjeva još najmanje dva kustosa, dok je ostale kolekcije (jugoslovensku, stranu, ikona, skulpture), potrebno isto toliko stručnog osoblja. Problem za stručnim osobljem sve je akutniji, jer se sve više nameće potreba za pokretanjem vlastitih publikacija, naučnog, stručnog i popularnog karaktera. Skromni pokušaji učinjeni u tom pogledu u Galeriji kao i u Umjetničkim zbirkami Muzeja grada Sarajeva i Muzeja narodne revolucije otkrivaju njihove ambicije da i u ovoj vrsti djelatnosti izadju na svijetlo dana. Neminovno je uspostavljanje kontakta i sa drugim galerijama u cilju priređivanja izložbi na bazi međusobne razmjene. Sve je to potrebno ako želimo da Galerija bude živi organizam i praktična škola likovnog vaspitanja, a ona, isto kao i umjetničke zbirke pri kompleksnim muzejima, treba to da postanu, jer je likovno obrazovanje kod nas ispod svakog nivoa i ne može se porediti sa opštom dinamikom našeg društva. Mali interes za likovnu umjetnost postoji čak i u Sarajevu. Na polju likovnog odgoja moramo se ozbiljno pozabaviti kako da usmjerimo dalji tok naših aktivnosti u Galeriji, zbirkami i školama i da ih omogućimo. Dužni smo da sugeriramo da se u sedmogodišnji plan unese podizanje nove zgrade Umjetničke galerije u Sarajevu i da se ona podigne, kako bi bar u Sarajevu kao centru naše Republike mogao da se odvija intenzivniji, svestraniji likovni život kakav se odvija u ostalim republičkim centrima naše zemlje.

Smiljka Šinik

DRUŠTVO LIKOVNIH PEDAGOGA BOSNE I HERCEGOVINE

U Sarajevu je održana osnivačka skupština Društva likovnih pedagoga BiH od 2—3. februara 1961. godine.

U Sarajevu, a i u drugim kulturnim centrima Bosne i Hercegovine, aktivnost likovnih pedagoga da se stara „vještina crtanja“ unaprijedi i osavremeni počela je veoma rano. Najnapredniji likovni pedagozi, počeli su samostalno proučavanje raznih aspekata problema likovnog vaspitanja.

Prvo republičko savjetovanje likovnih pedagoga BiH sa „Prvom didaktičkom izložbom dječijeg školskog crteža“ održano je 8. februara 1958. Taj datum je obilježio stvaran početak organizovanog zajedničkog rada svih najnaprednijih likovnih pedagoga u BiH. Taj datum označava u stvari početak rada i sadašnjeg Društva likovnih pedagoga BiH, jer je ono stvoreno ustvari sa ljudima i iskustvom ranijeg republičkog Centra za likovno vaspitanje. „Prvo republičko savjetovanje likovnih pedagoga BiH“ pokazalo je uvjerenost većine u nužnost daljeg organizovanog rada i potpunu istovjetnost gledišta ka orijentaciji na najnaprednije ideje u nastavi likovnog vaspitanja. Na ovom „Prvom savjetovanju“ zaključeno je da se učestvuje na nekoliko saveznih izložbi dječijeg crteža i prihvaćena je odluka o učešću u organizaciji „Prvog saveznog savjetovanja likovnih pedagoga Jugoslavije“ u Vogošći (april 1958.) kod Sarajeva.

Savet društava za vaspitanje i brigu o djeci BiH pružio je svestranu pomoć likovnim pedagozima u pripremanju ovih akcija. Formirano je nekoliko komisija za rad po određenim pitanjima, oformljen je aktiv predavača, organizovan arhiv za dokumentaciju dječijeg crteža itd. [To je bio period pune aktivnosti Centra, period kada su ostvareni zavidni rezultati na afirmaciji novog savremenog pogleda na likovno vaspitanje u školama. U to vrijeme se afirmisala misao o reformi školstva u cjelini i likovni pedagozi BiH su bili uključeni u najživlju proces na reformi škole, postali su nosioci najnaprednijih težnji.]

Pored veoma aktivnog i uspješnog rada Centra, razvoj misli o što ujednačenoj akciji na cijeloj teritoriji Jugoslavije doveo je likovne pedagoge BiH u situaciju da već u toku 1960. godine osnuju inicijativni odbor za osnivanje Društva likovnih pedagoga BiH. Statut Društva (donesen na osnovu Saveznog statuta), koji je usvojila Osnivačka skupština (2, 3. februara 1961.) konačno je uobličio organizacionu strukturu Društva u zajednici sa svim ostalim republičkim društvima na teritoriji Jugoslavije.

Prva redovna godišnja skupština Društva likovnih pedagoga BiH-a održana je 4. februara 1963. godine. Na ovoj godišnjoj skupštini je konstatovana dalja aktivnost u radu Društva — nastavljane najboljih tradicija iz rada Centra. Tako je u tom

dvogodišnjem periodu rada došlo do daljih uspješnih akcija: seminari, predavanja, članci, izložbe, međunarodne i savezne nagrade, ekskurzija (Italija 1962.), samo su jedan dio nastavljanja starih tradicija. Društvo učestvuje i u akciji za osnivanje pedagoške Akademije likovnih umjetnosti u Sarajevu. Ima pitanja čije izvršenje ne zavisi samo od Društva ili njegovih članova, nego i od ostalih društvenih faktora. To su pitanja: formiranje republičke inspeksijske službe — od stvarnih stručnjaka — likovnih pedagoga, izrada programa za stalnu dokvalifikaciju nastavnika, stvaranje centra za istraživanje i izučavanje oblasti likovnog vaspitanja, izdavanje publikacija itd.

Borba protiv banaliziranja predmetne nastave likovnog vaspitanja u bilo kom obliku, borba protiv improvizacija, protiv unošenja ličnih — subjektivističkih stavova, protiv šematizma, protiv šablona itd. je u stvari stalna borba za kvalitetnu, visoko stručnu, stvaralački orijentisanu nastavu likovnog vaspitanja, koja jedina omogućuje da se u okvirima ovog našeg socijalističkog društva oformi svestrana — progresivna ličnost. Društvo likovnih pedagoga Bosne i Hercegovine svjesno je potrebe za svakodnevnom akcijom, za upornom borbom, da bi se ostvarili trajniji ciljevi.

Arfan HOZIĆ

ZAKLJUČCI

SA VIII PLENUMA SAVEZA LIKOVNIH UMETNIKA ODRŽANOG 23. JANUARA 1964. JUGOSLAVIJE, U BEOGRADU

Plenumu su prisustvovali: Marij Pregelj, predsednik, Marjan Detoni i Ismet Mujezinović, potpredsednici, Nandor Glid i Vojin Stojić, sekretari, Riko Debenjak, predsednik Umetničkog saveta Saveza, Zoran Petrović, sekretar Umetničkog saveta i predstavnici republičkih udruženja: Dimče Koco, Nada Pivac, Dalibor Parać, Boško Risumović, Ivan Seljak, Ljubo Škrnjug i Nikola Vujošević.

Na Plenumu su raspravljali: o radu Saveza između dva plenuma, o međunarodnoj saradnji i radu Nacionalnog komiteta AIAP-a, o pripremama za VI Kongres Saveza — sadržini i programu Kongresa, određivanju datuma, mesta i broja učesnika, o izradi novog statuta Saveza, Trijenalu, porezu na autorski honorar, akciji pomoći Skoplju u zemlji i inostranstvu, o radu Centra za dokumentaciju, budžetu Saveza i drugim raznim pitanjima u vezi sa ovim, pa je odlučeno:

1. Da se VI Kongres saveza likovnih umetnika Jugoslavije održi 7, 8. i 9. maja 1964. godine u Budvi, i da se Kongresu podnesu sledeći izveštaji:

- Izveštaj Sekretarijata o stanju Saveza i radu između V i VI Kongresa (od maja 1960. do maja 1964).
- Perspektive naše likovne umetnosti i zadaci Saveza i Udruženja.
- Izveštaj Umetničkog saveta Saveza.
- Program, statut i organizaciona pitanja Saveza.

Da Kongres radi po komisijama:

- Savez i Udruženje likovnih umetnika u našem društvu.
- Materijalni uslovi stvaralaštva likovnih umetnika.
- Ideološko-esteska platforma likovnog stvaralaštva kod nas.
- Program, statut i organizaciona pitanja Saveza.

Plenum je potvrdio raniju odluku da se izbor delegata za kongres bira po ključu: svako Udruženje po tri delegata plus jedan delegat na svakih dvadeset i pet članova.

Udruženje likovnih umetnika Crne Gore primilo je na sebe organizaciju primanja i smeštaja učesnika Kongresa kao i svu potrebnu tehniku za normalan rad Kongresa. Primili su, isto tako, organizaciju izleta koji je predviđen za poslednji dan Kongresa.

Zaključeno je da se do 15. februara dostavi broj delegata Savezu i broj posmatrača svakog udruženja kako bi se na vreme mogla izvršiti rezervacija za smeštaj delegata.

Plenum je zaključio da teze za komisije: Materijalni uslovi stvaralaštva likovnih umetnika, izradi Udruženja likovnih umetnika Hrvatske i Slovenije, a za Ideološko-estetsku platformu likovnog stvaralaštva izradi Udruženja likovnih umetnika Srbije.

Teze za ostale dve komisije izradiće Sekretarijat Saveza uz konsultaciju predsedništva Saveza. Rok za izradu ovih teza je 31. mart 1964. godine.

Zaključeno je da se predloži Kongresu jedinstveno tretiranje prijema i prestanka članstva u Udruženju, kao i jedinstvena članarina.

Plenum je zaključio da finansiranje troškova Kongresa bude na istom principu kao i do sada tj. da Udruženja plaćaju svojim delegatima troškove puta a Savez dnevnice. Udruženje Crne Gore salu i tehniku, kao i organizaciju izleta i drugo. Štampanje materijala i ostalih priloga iz sredstava Saveza, kao i troškove Izvršnog odbora. S obzirom da će putni troškovi za većinu delegata

iznositi nešto više nego do sada, zbog daljine i većeg broja delegata, usled porasta članstva, a i usled povećanja cena prevoza, Savez treba da pokuša da nađe sredstva i da pruži pomoć udruženjima. Zaključeno je da se traži pomoć od Saveznog fonda za unapređenje kulturnih delatnosti. Izvešni odbor, Umetnički savet i Nadzorni odbor treba da putuju na teret sredstava Saveza, ukoliko ne budu izabrani kao delegati Udruženja. Ukoliko se ne obezbede sredstva iz Umetničkog saveta, ići će predsednik i sekretar, dok bi trebalo da udruženja uvrste među svoje delegate članove Umetničkog saveta Saveza.

2. Plenum je odlučio da se uvede nagrada Saveza, koja će se dodeliti na Trijenalu jugoslovenske umetnosti u Beogradu, na Trijenalu crteža u Somboru a Bijenalu grafike u Zagrebu. Ova nagrada treba da bude tradicionalna i davaće se kao moralno priznanje Saveza. Nagrada će se dodeljivati na osnovu pravilnika o nagradama Saveza koga će izraditi Umetnički savet Saveza.

3. Plenum preporučuje svim udruženjima likovnih umetnika da nastave napore da dođe do dalje saradnje sa odgovarajućim društvima arhitekata i umetnika primenjenih umetnosti, i da tu saradnju razvijaju putem dogovora i zajedničkih akcija, predavanja itd. kako bi se započeti proces na ostvarivanju ideja sinteze normalno razvijao.

Plenum daje punu podršku komisiji za izradu predloga u praktičnim merama za uvođenje sinteze u život i nalaže svojim članovima u toj komisiji da provedu stav Saveza po tom pitanju.

Pošto je saslušao izveštaj o rezultatu posete delegacije Saveza Državnom sekretaru za socijalnu politiku i komunalne poslove drugu Momi Markoviću, Plenum se saglasio da se prihvati predlog nadležnog Sekretarijata, a da će se prilikom promene zakona o stambenim i poslovnim prostorijama nastojati da se stav Saveza, po tom pitanju sprovede.

4. Plenum je zaključio da se prihvati ponuda italijanskih umetnika (Gutuzo, Manzu, Levi), da se u znak solidarnosti sa stradlima u Vajntu organizuje razmena izložbi poklonjenih dela naših u Italiji i njihova u Jugoslaviji. Detaljnije o ovom pisati udruženjima nakon prijema njihovog iscrpnijeg predloga.

5. U vezi rada Komisije za kulturne veze sa inostranstvom zaključeno je da se članovi odbora za likovnu saradnju pri komisiji, sastanu pre svake sednice radi saglašavanja stavova.

6. Odlučeno je da su uputi pismo UNESCO i AIAP-u sa izrazima zahvalnosti za solidarnost i podršku u akciji i pomoći Skoplju. Odlučeno je da se akcija pomoći Skoplju nastavi u onim Udruženjima koja nisu završila prikupljanje novčanih sredstava ili priloga u umetničkim delima. (ULUH i ULUCG).

Sakupljena sredstva u iznosu od 1,050.000 dinara stavljaju se na raspolaganje novoizabranoj upravi DLUM-a.

7. Plenum je odlučio da u Mađarsku, Čehoslovačku i Bugarsku pošu sledeće delegacije:

U Mađarsku predsednik Saveza Marij Pregelj i sekretar Saveza Nandor Glid.

U Čehoslovačku potpredsednik Saveza Ismet Mujezinović i potpredsednik Udruženja likovnih umetnika Hrvatske Dalibor Parać

U Bugarsku potpredsednik Saveza Marjan Detoni i potpredsednik Udruženja likovnih umetnika Crne Gore Nikola Vujošević. U slučaju da drug Detoni ne bude mogao da putuje, zamenice ga sekretar Saveza Vojin Stojić.

8. Plenum je saslušao izveštaj koji je podnet u vezi predloga da se ukine Savezni fond za unapređenje kulturnih delatnosti i o predviđenom povećanju poreske stope na autorski honorar, pa je zaključio da drug Aleksandar Luković i dalje predstavlja Savez na ovim razgovorima i date su mu instrukcije i puna podrška da istraje u odbrani interesa likovnih umetnika.

Preporučuje se Sekretarijatu Saveza da, ako je potrebno, sazove konferenciju svih umetničkih saveza po vomi pitanjima radi zajedničkog dogovora.

9. Plenum je zaključio da sva udruženja moraju da kompletno lične kartone jer će se Kongresu predložiti da poništi članstvo svih onih članova udruženja koji nisu do danas ispunili lične kartone.

10. Plenum je usvojio budžet Saveza za 1964. godinu.

11. Na kraju je odlučeno da se sledeći Plenum Izvršnog odbora održi 6. maja u Budvi.

12. Plenum je takođe formirao komisiju za žalbe u koju su ušli: Vojin Stojić, Bogomil Karlavaris i Aleksa Čelebonović.

DRUŠTVO LIKOVNIH PEDAGOGA VOJVODINE PROSLAVLJA DESETOGODIŠNJICU SVOGA RADA

Društvo likovnih pedagoga Vojvodine i Centar za likovno vaspitanje u Novom Sadu osnovani su početkom 1954. godine, te ove godine proslavljaju desetogodišnjicu svoga rada. Predviđa se da se proslava održi na godišnjoj skupštini Društva, kra-

jem marta ove godine na otvaranju izložbe dečjih crteža, krajem maja i najzad, u okviru tradicionalnog letnjeg seminara likovnih pedagoga Vojvodine koji će se ove godine održati u Srbiji. U okviru proslave izdaće se posebna publikacija o radu Dru-

štva, a planira se i kolektivna ekskurzija u Mađarsku i Čehoslovačku.

Pred II kongres likovnih pedagoga Jugoslavije, koji treba da se održi krajem oktobra 1964. godine u Ljubljani, ova proslava, uz proslavu desetogodišnjice rada Centra za likovni izraz deteta u Zagrebu, pruža priliku da se izvrši jedan rezime svih dosadašnjih napora u unapređenju likovnog vaspitanja kod nas.

IZLOŽBE U ZEMLJI

BEOGRAD

U galeriji Doma JNA, od 1. do 31. novembra bila je izložba trojice zagrebačkih slikara: Josip Bifel, Vasilije Jordan i Ivan Lesiak. Od 16. novembra do 11. decembra bila je izložba slika Marka Čelebonovića. Izlagao je dvadeset i pet slika — ulja i pastela. Od sredine decembra do 4. januara bila je samostalna izložba slika Stojana Aralice, slikara iz Beograda. Izlagao je dvadeset i osam radova — ulja i crteža.

U paviljonu „Cvijeta Zuzurić“ na Malom Kalemegdanu bila je otvorena 3. decembra izložba Udruženja likovnih umetnika Makedonije. Osamnaest umetnika izložilo je dvadeset i dve slike, osam skulptura, pet grafika i dve tapiserije.

U Galeriji ULUSA na Terazijama, 11. decembra bila je otvorena samostalna izložba Bore Grujića. Izlagao je dvadeset i osam tempera. Od 21. decembra izlagala je Memnuna Vila-Bogdanović, grafičarka iz Mostara.

U salonu Moderne Galerije, od 9. do 31. novembra prošle godine bila je samostalna izložba slika Milana Konjovića, slikara iz Sombora. Izlagao je sedamnaest ulja. Od 7. decembra do 5. januara bila je izložba slikara Vladimira Veličkovića i grafičara Branka Miljuša. Veličković je izlagao 18 ulja a Miljuš trideset grafika. U periodu od 9. do 31. januara bila je izložba skulpture Olge Jančić. Izlagala je dvadeset i tri skulpture i četiri reljefa.

U maloj sali Kulturnog centra, od 1. do 9. decembra bila je izložba skulpture Ane Bešlić. Izlagala je dvanaest radova.

U izložbenoj sali Vojnog muzeja na Kalemegdanu bila je otvorena početkom novembra izložba „Robija — škola revolucionara“. Izloženi su bili dokumenti iz perioda od 1919. do 1940. godine.

ČAČAK

U Umetničkoj galeriji „Nadežda Petrović“, od 27. oktobra do 7. novembra bila je izložba slika Miljenka Stančića, slikara iz Zagreba. Izlagao je devetnaest slika. Izložba je bila u organizaciji galerije.

DUBROVNIK

U Umetničkoj galeriji, od 8. do 20. oktobra, bila je izložba slika Milene Lah i Mirande Morić, slikara iz Zagreba. Lah je izlagala devet tuševa a Morić sedam ulja.

JAJCE

U Spomen muzeju II zasedanja AVNOJA, 29. novembra bila je otvorena izložba slika Moše Pijade. Izložba je bila otvorena u čast dvadesetogodišnjice II zasedanja AVNOJA. Izložba je bila otvorena do kraja decembra i bilo je izloženo četrdeset i pet radova.

KRUŠEVAC

U Galeriji slika, od 14. do 20. oktobra bila je otvorena izložba slika Milica Stankovića, slikara iz Beograda. Izlagao je dvadeset najnovijih radova.

LJUBLJANA

U Dvorani Doma JNA bila je otvorena od 31. oktobra do 11. novembra izložba slika Bože Prodanovića, slikara iz Beograda.

U Gradskoj galeriji u drugoj polovini novembra meseca bila je otvorena izložba akvarela France Slana. Izlagao je četrdeset radova inspirisanih tragedijom u Skoplju.

MARIBOR

U prostorijama galerije, od 9. novembra bila je izložba tapiserije „Atelje 61“ iz Novog Sada.

NOVI SAD

U galeriji Matice srpske, od 17. novembra do 9. decembra bila je izložba likovnih umetnika Vojvodine. Sedeset i osam radova izlagalo je četrdeset umetnika. Izložba je bila otvorena u čast dvadesetogodišnjice II zasedanja AVNOJA.

RIJEKA

U Izložbenom salonu doma JNA, 7. decembra bila je otvorena izložba trojice slikara iz Crne Gore: Gojko Berkuljan, Cvetko Lainović i Đorđe Perulović. Izlagali su dvadeset i jedan rad.

U Malom salonu, u drugoj polovini oktobra meseca prošle godine bila je otvorena izložba slika i grafika Vladimira Udatnog. Izlagao je trideset radova. Od 18. novembra bila je izložba slika pod nazivom „Asocijacija na stečke“, zagrebačkog slikara Joze Jande. Izlagao je dvadeset i dva ulja. U čast Dana Republike, 28. novembra bila je otvorena tradicionalna izložba ULUHa — podružnice za Rijeku. Izlagalo je dvadeset i dva umetnika, četrdeset slika i sedam skulptura.

SARAJEVO

U Umetničkom paviljonu, 27. novembra u čast dvadesetogodišnjice II zasedanja AVNOJA bila je otvorena izložba partizanske grafike Božidara Jakca, grafičara iz Ljubljane. Izlagao je sto deset radova.

SLOVENJ GRADEC

U prostorijama Umetničke galerije, početkom decembra meseca prošle godine bila je izložba Doreta Klemenčića-Maja, slikara iz Ljubljane. Izlagao je slike nastale u ratu i odmah posle oslobođenja zemlje.

SOMBOR

U Gradskoj galeriji, 23. novembra u okviru III likovne jeseni bio je otvoren I Trijenale crteža Jugoslavije. Izlagalo je četrdeset pet autora sto dvanaest radova.

U galeriji Gradskog muzeja, u okviru proslave dvadesetogodišnjice II zasedanja AVNOJA, bila je otvorena izložba trideset tempera Milana Konjovića, slikara.

U galeriji Kulturno prosvetnog centra, 21. decembra bila je samostalna izložba slika Đorđa Ilića, slikara iz Beograda. Izlagao je petnaest dela.

SPLIT

U Galeriji umetnina, bila je od 15. do 25. novembra samostalna izložba slika Slavka Sohaja, slikara iz Zagreba. Izlagao je trinaest ulja i petnaest grafika.

U salonu ULUHa, od 4. do 15. novembra, imao je samostalnu izložbu Jakov Budeža. Izlagao je četrdeset grafika.

SKOPLJE

U Radničkom domu, od 20. novembra bila je zajednička izložba slikara Dmitra Kondovskog i vajara Petra Hadži Boškova.

TITOGRAĐ

U Umetničkom paviljonu, od 8. decembra bila je tradicionalna izložba Udruženja likovnih umetnika Crne Gore. Sesnaest članova i četiri kandidata za udruženje izložili su četrdeset slika i skulptura.

U foajeu Doma JNA, početkom novembra meseca prošle godine bila je otvorena izložba članice ULUHa Bratislave Pagon-Zarković. Izlagala je osamnaest radova.

ZRENJANIN

U foajeu Narodnog pozorišta, 21. novembra, bila je otvorena prilikom premijere Nušičeve „Autobiografije“ izložba Slobodana Sotirova, slikara iz Beograda. Izlagao je 19 akvarela.

ZAGREB

U Umetničkom paviljonu, 27. novembra bila je otvorena, u čast dvadesetogodišnjice II zasedanja AVNOJA, izložba ULUHa. Izlagalo je devadeset i četiri slikara i trideset i četiri vajara. Svaki umetnik je izložio po jedan rad.

U salonu ULUHa, u Praškoj ulici, od 16. novembra bila je samostalna izložba akvarela i tempera Vanje Radauša, vajara iz Zagreba. Umetnik je izložio radove nastale u 1937. godini. Od 1. do 14. decembra bila je samostalna izložba slika Voje Tatara, slikara iz Titograda. Izlagao je osamnaest ulja.

U likovnom studiju, od 3. do 15. decembra bila je samostalna izložba slikara Predraga Purića. Izlagao je trinaest ulja, sedam tempera i crteža.

U Galeriji umetnina, 2. decembra, bila je otvorena izložba Miđraga Nagornog, slikara iz Beograda. Umetnik je izlagao osamnaest grafika i osam slika.

U likovnom studiju Kabineta grafike Jugoslovenske akademije znanosti i umetnosti otvorena je bila 6. novembra prva samostalna izložba Nives Kavurić-Kurtović. Izlagala je devetnaest grafika i sesnaest ulja.

U Gradskoj galeriji suvremene umetnosti, od 13. do 23. decembra bila je samostalna izložba slika Radomira Reljića, slikara iz Beograda. Izlagao je dvadeset sedam crteža i devet ulja.

U prostorijama Moderne galerije Jugoslovenske akademije znanosti i umetnosti, otvorena je 28. decembra velika izložba Srpske umetnosti. Izloženo je dvesta devetnaest dela od devadeset autora — devadeset dve slike, četrdeset osam skulptura, trideset devet crteža i akvarela, trideset četiri grafike i šest tapiserija. Izložba je organizovana u saradnji Moderne galerije iz Beograda i Moderne galerije Jugoslovenske akademije znanosti i umetnosti. Izložba će biti otvorena mesec dana.

VARAŽDIN

U Galeriji slika, 29. novembra bila je otvorena tradicionalna izložba slikara i vajara Hrvatskog zagorja. Devetnaest autora izložilo je oko trideset pet slika i skulptura.

VRŠAC

U Narodnom muzeju, početkom novembra bila je otvorena izložba grafike Bože Profanovića, slikara iz Beograda. Izlagao je trideset radova.

IZLOŽBE U INOSTRANSTVU

ATINA

U hotelu „Hilton“ u Atini, početkom novembra, otvorio je samostalnu izložbu slika i grafike Janez Bernik, slikar iz Ljubljane.

BERLIN

U Nacionalnoj galeriji u Istočnom Berlinu bila je otvorena, od 29. novembra do 26. decembra, izložba radova beogradskog slikara Đorđa Andrejevića-Kuna. Osamdeset izloženih eksponata, ulja i grafike, predstavljaju umetnikov rad iz predratnog, ratnog i posleratnog perioda. Izložba je bila prenesena u Drezden.

CELOVAC

Savez sindikalne omladine Koruske u okviru „Omladinskog foruma 63“ organizovao je međunarodnu izložbu u Domu omladine, gde je pored koruskih i italijanskih umetnika izlagao Bogdan Borčić, slikar iz Ljubljane. Izložba je bila septembra meseca.

CIRIH

U galeriji „Daniel Kil“ bila je otvorena 7. decembra izložba slikara-seljaka iz banatskog sela Kovačice. Izlagalo je devet slikara, trideset i šest radova. Ovo je njihova prva samostalna izložba u inostranstvu.

ĐENOVA

U poznatoj galeriji „Rotta“, od 1. do 15. novembra, bila je izložba četvorice umetnika iz Rovinja. Izlagali su: Bruno Mascareli, Boris Mardešić, Slobodan Vuličević i Stipe Pranjko. Izložili su oko pedeset radova.

NEMAČKA

U organizaciji Galerije primitivne umetnosti iz Zagreba, krajem oktobra prošle godine, bila je pripremljena izložba „Naivna umetnost Jugoslavije“ sa sto pet slika. Izložba će običi mnoge gradove Zapadne Nemačke. Na izložbi su zastupljeni sledeći umetnici: Mihail Bireš, Janko Brašić, Eugen Buktenica, Emerik Feješ, Franjo Filipović, Dragan Gaži, Ivan Generalić, Ilija Bosilj, Jano Knjazović, Milo Kovačić, Franjo Mraz, Vangel Naumovski, Martin Paluška, Ivan Rabuzin, Matija Skurjeni, Jano Sokol, Ivan Večenaj i Mirko Virius.

PARIZ

U Pariskoj galeriji „Tedesko“, u drugoj polovini decembra, izlagao je Petar Bodroža, slikar iz Sarajeva. Izlagao je oko dvadeset pet ulja.

U galeriji „Mona Liza“, u drugoj polovini novembra, bila je samostalna izložba slika Ivana Rabuzina, slikara-primitivca iz Novog Marofa.

TUNIS

U organizaciji Komisije za kulturne veze sa inostranstvom a u okviru Nedelje jugoslovenske kulture u Tunisu, 20. avgusta bila je otvorena izložba Jugoslovenske umetnosti na kojoj je izlagalo trinaest umetnika: Krsto Hegeđušić, Bogoljub Ivković, Milan Konjović, Ferdinand Kulmer, Stane Kregar, Milo Milunović, Peda Milosavljević, France Mihelić, Zoran Petrović, Ivan Rabuzin, Milenko Stančić, France Slana, Frane Šimunović.

VARŠAVA

U Međunarodnom domu štampe u organizaciji Saveza likovnih umetnika Poljske, u drugoj polovini novembra prošle godine, izlagao je zagrebački slikar Duško Šojlev. Na izložbi je bilo osamdeset kolaža.

ŽENEVA

U galeriji „Mot“ u Ženevi, sredinom novembra bila je samostalna izložba slika dubrovačkog slikara Milovana Stanića.

NAGRADE

U Umetničkoj galeriji u Dubrovniku na prvom „Oktobarskom salonu“, otvorenom 25. decembra 1963. godine u čast oslobođenja grada dodeljena je nagrada Salona u visini od 150.000 dinara slikaru Antunu Masleu za rad „Vaza“ i nagrada Turističkog saveza opštine, u visini od 100.000 dinara slikaru Ivi Vojvodiću za sliku „Golubovi“.

U Umetničkom paviljonu „Cvijeta Zuzurić“, na Malom Kalemegdanu u Beogradu, 11. novembra 1963. godine, bila je otvorena XXXVI Jesenja izložba ULUS-a na kojoj su dodeljene nagrade za najbolja ostvarenja na likovnom polju u toku godine: „zlatna paleta“ dodeljena je slikaru Milanu Kečiću, „zlatno dleto“ vajaru Milanu Vergoviću i „zlatna igla“ grafičaru Bogdanu Kršiću.

U Savremenoj galeriji u Ečki, na dan Republike, bila je otvorena tradicionalna izložba likovne kolonije na kojoj je dodeljena nagrada „Grada Zrenjanina“ u iznosu od po 200.000 dinara Bogoljubu Ivkoviću, slikaru iz Skoplja za sliku „Gradska kuća“ i Stevanu Dukiću, vajaru iz Beograda za skulptursko rešenje „Fontana“.

U okviru III Likovne jeseni u Somboru otvoren je, 27. novembra 1963. godine, I Trijenale crteža i sitne plastike, na kome su dodeljene sledeće nagrade: prva nagrada u visini od 300.000 dinara France Miheliću, grafičaru iz Ljubljane, druga nagrada u visini od 250.000 dinara Vladimiru Veličkoviću, slikaru iz Beograda i treća nagrada u visini od 200.000 dinara Milivoju Nikolajeviću, grafičaru iz Novog Sada. Za sitnu plastiku nagradu od 300.000 dinara dobio je Kosta Angeli Radovani, vajar iz Zagreba.

U italijanskom gradu Lissome kraj Milana, bila je otvorena početkom decembra prošle godine, u Galeriji Civica di Lissone, XIII Međunarodna izložba slikarstva i vajarstva. Prvu nagradu, u visini

ni od dva miliona lira, dobio je Edo Murtić, slikar iz Zagreba za svoj rad „Uznemirene vertikale”.

Na V Mediteranskom bijenalu, otvorenom 14. decembra u Aleksandriji, prva nagrada za grafiku dodeljena je Janezu Boljki, grafičaru iz Ljubljane za delo „Motiv iz Ribnice”, druga nagrada za slikarstvo Ljubi Ivančiću, slikaru iz Zagreba za rad „Ženski akt”, a treća nagrada za skulpturu Slavku Tihecu, vajar u Mariboru za skulpturu „Tamni semafor”. Jednu od otkupnih nagrada dobio je Dmitar Kondovski, slikar iz Skoplja za rad „Trip tihon”.

KONKURS

Odbor za izgradnju Spomen-doma radnim akcijama omladine Jugoslavije raspisuje opšti javni konkurs za likovnu obradu dveju zidnih površina u Spomen-domu:

1. Spoljno zidno platno na ulazu (dimenzija 9,60 x 4,90 m.) Tema slobodna. Prva nagrada — realizacija. Šest obeštećenja po 250.000.— dinara.

2. Zid centralnog hola (dimenzije 18,00 x 4,20 m.)

Tema slobodna.

Prva nagrada — realizacija.

Šest obeštećenja po 250.000.— dinara.

Učesnici konkursa su dužni da predaju sledeće:

- a) skicu u razmeri 1:10.
- b) detalj 1:1 veličine 100 x 100 cm. u originalnom materijalu.
- c) Obrazloženje i eventualno svoj predlog za ostalu obradu enterijera.

Pošto je konkurs anoniman radovi moraju biti predati pod šifrom, a razrešenje šifre u posebnom zapečaćenoj kovčetu.

Rok za predaju radova je 31. III 1964. a žiri investitora će svoju odluku doneti do 15. IV 1964. Predlog i ostala dokumentacija mogu se podići po ceni od 2.000.— dinara u kancelariji investitora (ugao Makedonske i Moše Pijade) počevši od 8. januara 1964. godine.

ODBOR ZA IZGRADNJU SPOMEN — DOMA RADNIM AKCIJAMA OMLADINE JUGOSLAVIJE

NOVI AKADEMICI

Na vanrednoj skupštini Srpske akademije nauka i umetnosti, održane 6. decembra 1963. godine u Beogradu, izabrani su novi redovni i dopisni članovi ove ustanove.

Od likovnih umetnika za redovnog člana izabran je Jovan Bijelić, slikar iz Beograda. Za dopisne članove izabrani su: iz Republike Srbije Risto Stijović, vajar i Nedeljko Gvozdenović, slikar; iz Republike Hrvatske Antun Avgustinčić, vajar; iz Republike Slovenije Božidar Jakac, grafičar i iz Republike Makedonije Lazar Ličenovski, slikar.

ATELJE IVANA MEŠTROVIĆA U ZAGREBU

U Mletačkoj ulici broj 8 u Zagrebu, u kući u kojoj je Ivan Meštrović živeo i radio u periodu između 1922—1942. godine, otvoren je septembra meseca prošle godine jedan deo Memorijalnog muzeja — ateljea umetnika. U prostorijama ateljea atria i dvorišta postavljeno je oko 45 skulptura. Ovo je samo jedan deo adaptirane zgrade za Memorijalni muzej, dok su u pripremi i ostalih osam izložbenih prostorija. U muzeju će biti izloženo, pored skulptura, dokumentacioni materijal, publikacije, fotografije, diapozitivi dela koja se nalaze van Zagreba, kao i pojedini delovi nameštaja izrađenih po nacrtu umetnika.

GRADSKA GALERIJA U LJUBLJANI

Posle rušenja Jakopičevog paviljona osetila se potreba za jednim novim izložbenim prostorom u Ljubljani. Prema projektima arhitekta Korbea, na Gradskom trgu, adaptirana je jedna od starih zgrada za novu galeriju.

U drugoj polovini oktobra prošle godine otvorena je Gradska galerija izložbom dela slovenačkih umetnika sa temom iz NOB-a. Izložbu je otvorio predsednik Društva likovnih umetnika Slovenije, slikar Vladimir Lakovič, a zatim je o značaju nove galerije govorio inž. Marjan Tepina, predsednik Gradskog saveta.

Otvaranju Gradske galerije prisustvovali su: Beno Zupančič, potpredsednik Izvršnog veća SR Slovenije, Dr Jože Vilfan, potpredsednik GO SZDL Slovenije i mnogi likovni umetnici.

ODBOR ZA LIKOVNU UMETNOST PRI KOMISIJI ZA KULTURNE VEZE SA INOSTRANSTVOM SIV-A

Izvršen je izbor novih članova Odbora za likovnu umetnost pri Komisiji za kulturne veze sa inostranstvom Saveznog izvršnog veća. Za predsednika Odbora izabran je Riko Debenjak, grafičar — profesor na Akademiji likovnih umetnosti u Ljubljani i predsednik Umetničkog saveta Saveza likovnih umetnika Jugoslavije, za sekretara Odbora izabrana je Bogdanka Budisavljević, samostalni savetnik u Komisiji za kulturne veze sa inostranstvom SIV-a, za članove su delegirani: iz republičkih sekretarijata za prosvetu i kulturu: Aleksa Čelebonović, slikar — iz Republike Srbije, Zlatko Prica, slikar — iz Republike Hrvatske, Vladimir Lakovič, slikar — iz Republike Slovenije, Dr Sida Marjanović, docent — iz Republike Bosne i Hercegovine, Antonije Nikolovski, likovni kritičar — iz Republike Makedonije i Nikola Vujošević, slikar — iz Republike Crne Gore: Savez likovnih umetnika primenjenih umetnosti Jugoslavije delegirao je za člana Odbora svog potpredsednika slikara Mihajla Petrova, profesora na Akademiji za primenjenu umetnost u Beogradu. Članovi Odbora imenovani od Komisije za kulturne veze sa inostranstvom su: Oto Bihalji Merin, likovni kritičar iz Beograda, Nandor Glid, vajar — sekretar Saveza likovnih umetnika Jugoslavije, Zoran Kržišnik, upravnik Moderne galerije iz Ljubljane, Dmitar Kondovski, slikar iz Skoplja, Zdenka Munk, upravnik Muzeja primenjenih umetnosti iz Zagreba, Ismet Mujezinović, slikar iz Tuzle i Ivan Seljak Čopič, slikar iz Ljubljane.

Od likovnih umetnika u Komisiji za kulturne veze sa inostranstvom su: Jovan Kratochvil, vajar — dekan Akademije za likovnu umetnost u Beogradu, Marij Pregelj, slikar iz Ljubljane — predsednik Saveza likovnih umetnika Jugoslavije i Vanja Radauš, vajar — profesor na Akademiji za likovnu umetnost u Zagrebu.

NAPOTNIKOVA ŠKOLSKA GALERIJA

U moderno opremljenim prostorijama druge osnovne škole u Šoštanjju, 27. novembra prošle godine, bila je otvorena Napotnikova galerija. Posle Gorjupove galerije u Kostonjcevičevici ovo je druga galerija ove vrste u Sloveniji.

Za ovu školsku zbirku, Napotnikovu galeriju, mnogi slovenački umetnici poklonili su svoja dela, a Narodna galerija iz Ljubljane ustupila im je izvesne skulpture.

Galerija je dobila ime po vajar u Ivanu Napotniku koji je ceo svoj život, posle završene Likovne akademije u Beču, proveo u svom rodnom mestu — Šoštanjju.

OBNOVLJENA JE LIKOVNA KOLONIJA SREMA

U domu na Lipovači blizu Šida, od 25. avgusta do 10. septembra radila je likovna kolonija u Sremu. Kolonija je obnovljena na predlog saveta Galerije „Sava Šumanović” iz Šida i inicijativom Kulturno-prosvetne zajednice sreza. U koloniji je boravilo, petnaest dana, osam umetnika iz Vojvodine: Jožef Ač, Brana Makeš, Stevan Maksimović, Feđa Soretić, Mirjana Šipoš, Stojan Trumić i Tivadar Vanjek.

Likovna dela nastala u ovoj koloniji bila su izložena u galeriji „Sava Šumanović” u Šidu i u galeriji u Sremskoj Mitrovici.

VIII MEĐUNARODNI BIJENALE GRAFIKE U LUGANU

U Švajcarskoj, od 27. marta do 31. maja ove godine, održaće se VIII Međunarodni bijenale grafike „Bianco e nero”.

Umetnički savet Saveza likovnih umetnika Jugoslavije, decembra meseca prošle godine, izvršio je izbor umetnika koji će predstavljati Jugoslaviju. Na Bijenalu će uzeti učešće: Biserka Baretić, slikar iz Zagreba, Janez Boljka, vajar iz Ljubljane i Bogdan Kršić, grafičar iz Beograda, sa po tri grafike.

U žiriju za nagrade, pored inostranih umetnika: Aldo Patocchi (predsednik), Jean Latour, Giuseppe Martinoli i Lamberto Vitali, učestvuju kao član i Riko Debenjak, grafičar — profesor na Akademiji likovnih umetnosti u Ljubljani i predsednik Umetničkog saveta Saveza likovnih umetnika Jugoslavije.

MEMORIJALNI MUZEJ TOME ROSANDIĆA U BEOGRADU

U prisustvu velikog broja umetnika, javnih i kulturnih radnika, 14. decembra prošle godine bio je otvoren u kući vajara Tome Rosandića u ulici Vasilija Gačeše br. 3 — Memorijalni muzej. Otvaranju muzeja prisustvovali su, između ostalih, Risto Džunov, član Saveznog izvršnog veća, Miloško Drulović, član Izvršnog komiteta CK SK Srbije, Mile Žegarac, potpredsednik skupštine Beograda i drugi. O značaju muzeja Tome Rosandića govorio je Vukašin Stambolić, predsednik Saveta za kulturu Grada.

Muzej je postavljen prema koncepciji Radmile Antić, kustosa Muzeja grada Beograda. U muzeju je izloženo: monumentalna skulptura, dekorativna plastika, prepiska i fotografije. U muzeju će povremeno biti održavana predavanja o životu i radu Tome Rosandića.

UMETNICI SKOPLJU

BOSNA I HERCEGOVINA

Udruženje likovnih umetnika Bosne i Hercegovine organizovalo je, sredinom oktobra prošle godine, u Umetničkoj galeriji u Sarajevu, izložbu radova svojih članova. Izlagalo je četrdeset devet umetnika. Prihod sa ove izložbe bio je namenjen Skoplju.

Udruženje likovnih umetnika Bosne i Hercegovine sakupilo je od svojih članova 340.937 dinara — novčani prilog za pomoć Skoplju.

HRVATSKA

Riječka podružnica ULUHa dobila je na poklon veći broj radova svojih članova za novu Umetničku galeriju u Skoplju. Radove su poklonili: Radomilka Bastajić, Anton Haller; Sergej Kučinski, Vilim Marčan, Vinko Matković, Vlado Potočnjak, Vladimir Udatny, Romolo Venucci, Antun Zunić.

Članovi ULUHa iz Splita poklonili su svoje radove kao prilog novoj Umetničkoj galeriji u Skoplju. To su umetnici: Ljubomir Bašić, Vinko Bavčević, Veljko Bodočić, Josip Boteri, Jakov Butiša, Radoslav Duhović, Ante Franičević, Andrija Frank, Nikola Ignjatović, Ante Ivanišević, Miljenko Janković, Ante Kaštelančić, Joko Knežević, Božidar Matas, Krešo Mateljan, Ivan Mirković, Bratislava Pagon, Bartul Petrić, Jakov Pavić, Djuro Pulitika, Željko Radmilović, Vojka Ružić, Mile Skračić, Ante Šitić, Petar Zrinski.

U Galeriji podružnice ULUHa za Dalmaciju, avgusta meseca prošle godine bila je otvorena izložba radova Milana Tolića i njegovih sinova Ranka i Ivica. Na izložbi su još uzeli učešće svojim radovima Ante Ivanišević, Jakov Pavić, Ante Zupa. Prihodi sa ove izložbe bili su namenjeni Skoplju.

Pet slikara iz Zadra: Kotlar, Morović, Petričić, Tomljanović, Venturini, poklonili su po jednu svoju sliku novoj Umetničkoj galeriji u Skoplju.

Redakcija zagrebačkog lista „Telegram“ podela je akciju za obnovu galerijskog fundusa grada Skoplja. Prvi se odazvao novinar Gerhard Ledić koji je poklonio pet slika iz svoje kolekcije „Svet naivnih Jugoslavije“. Poklonjena dela su radovi umetnika: Bastalca, Lakovića, Jože Horvata-Jakog, Smajića i Vujčeca.

U želji da pomognu postradalom Skoplju u osnivanju Galerije savremene jugoslovenske umetnosti Jugoslovenska akademije znanosti i umetnosti, ULUH i „Telegram“ pokrenuli su akciju prikupljanja dela hrvatskih umetnika. Radove su poklonili: Antun Avgustinčić, Borka Avramova, Ljubo Bezređi, Jakov Bratanić, Stevo Binički, Mato Benković, Velizar Bahorić, Milan Berbuć, Ljubo Babić, Osman Berbeković, Antun Bahumek, Stjepan, Bastalac, Antun Babić, Cata Dujšin-Ribar, Svetozar Dović, Boris Dogan, Rudolf Donassy, Mira Kraljević-Donassy, Josip Demirović, Petar Damjanić, Franjo Dolenc, Marta Erlih-Tompa, Bruno Fanesi, Ivo Grbić, Predrag Gol, Mladen Galić, Slava Gvozdić, Marian Guvo, Vilko Gecam, Slavko Grčko, Ivo Gattin, Kiril Halačev, Tomislav Hruškovec, Krsto Hegeđušić, Đurđena Haramija-Zaluški, Josip Horvat, Dragica Horvat, Zorko Hričić-Drempetić, Oskar Herman, Ljubo Ivančić, Želimir Janeš, Nikola Janković, Vasilije Jordan, Jozo Janda, Ferdinand Kulmer, Nenad Krivić, Antun Kirinčin, Simo Klaić, Ivan Knikela, Stjepan Kičin, Ivan Kuzmiak, Ante Kuduz, Nives Kavurić, Milan Kren, Alfred Kornberger (Beč), Anka Krizmanić, Hajrudin Kužundžić, Božidar Kopic, S. Kovačić-Tajčević, Ivan Lacković, Ivan Laurentić, Jerolim Miše, Barbara Mesar, Slavko Marić, Ćiril Mihanović, Mi-

ron Makanec, Velibor Mačukatin, Edo Murtić, F. Milančec, Josip Marinković, Antun Motika, Mario Maskareli, Branislav Nemet, Vera Nikolić, Lovro Pavlić, Predrag Purić, Ivan Palega, Dalibor Parać, Vlado Pajoković, Tonko Petrić, Riko Pavelić, Pavao Perić, Zlatko Prica, Julije Papić, Antun Petrić, Josip Poljan, Đurđica Plemić, Ivan Rabuzin, Branko Ružić, Vanja Radauš, Vilko Selan-Gliha, Miljenko Stančić, Ivan Sabolić, Vilim Svečnjak, Vesna Sokolić, Rudolf Spiegler, Matija Skurjeni, Zdenka Srića-Pexider, Zlatko Slevac, Marika Šafran-Berberović, Slavko Šohaj, Ljerka Šibenik, Frano Šimunović, Zlatko Šulentić, Viktor Šipek, Helena Šipek, Ljubo Škrnjug, Aleksandar Suljaj, Marino Tartalja, Ivan Ticić, Slavko Tomerlin, Nikola Trik, Vinko Uhlik, Josipa Vojtjehovski, Pavao Vamplin, Ivan Vojvodić, Vera Vladen, Nadina Vatovec, Vladimir Žezlina.

MAKEDONIJA

Mladi makedonski umetnik Kosta Hadži Antonovski iz Bitolja izlagao je oktobra meseca prošle godine u Mariboru. Sav prihod sa izložbe — 700.000 dinara poklonio je izgradnji Skoplja.

SLOVENIJA

Sekretarijat za organizaciju V Međunarodnog bienala grafike u Ljubljani obavestio je Umetničku galeriju u Skoplju da su mnogi inostrani izlagači ustupili svoje radove ovoj galeriji. Zapadno nemački slikar Hap Grishaber poklonio je tri grafike, japanski slikar Jozo Hamaguči poklonio je četiri grafike sa svoje retrospektivne izložbe i holandski slikar Rosem van Ru poklonio je takođe četiri grafike. Francuski grafičar Džems Gite dao je novčanu pomoć postradalima u Skoplju — jedan deo svoje nagrade na Bijenalu. Japanski grafičar Jozo Hamaguči ustupio je 70.000 dinara — otkupnu nagradu na Bijenalu.

Društvo slovenskih likovnih umetnika sakupilo je od svojih članova 225.500 dinara na ime pomoći Skoplju.

SRBIJA

Petar Lubarda, slikar iz Beograda poklonio je dvadeset i pet slika Umetničkoj galeriji u Skoplju. U prvoj polovini novembra meseca prošle godine izlagao ih je na Radničkom univerzitetu u Nišu.

U Gradskoj izložbenoj dvorani u Novom Sadu, 7. decembra bila je otvorena izložba karikatura Budimira Vojnovića. Prihod sa ove izložbe bio je namenjen Centralnoj biblioteci u Skoplju.

U Modernoj galeriji u Zadru, 5. oktobra, bila je otvorena samostalna izložba beogradskog slikara Mila Milunovića. Umetnik je izlagao oko četrdeset radova (gvaš, tempere, akvarel). Prihod sa ove izložbe bio je namenjen Skoplju.

Pod pokroviteljstvom Ambasade SFRJ, otvorena je bila početkom oktobra mesecu u Londonu, u Galeriji jugoslovenskog centra, izložba Danice Antić i Save Nikolića, slikara iz Beograda. Prihod sa ove izložbe, od prodatih radova, bio je namenjen Skoplju.

Predrag Milosavljević-Pedja, slikar iz Beograda izlagaće avgusta meseca ove godine u Skoplju. Umetnik će pokloniti pet radova sa ove izložbe novoj Modernoj galeriji grada.

Udruženja likovnih umetnika Srbije dobilo je na ime pomoći Skoplju 484.000 dinara od svojih članova.

Na poziv Likovnog susreta Palić, u toku jeseni 1963. godine organizovana je izložba likovnih umetnika Makedonije u Subotici, Novom Sadu i Bečeju. Cilj ove izložbe je da se vojvodanska publika upozna sa nastojanjima likovnih umetnika Makedonije.

Podaci koje objavljujemo nisu potpuni, jer Centar za informacije Saveza nema uvid u sve oblike pomoći Skoplju. Zbog toga molimo umetnike da Savezu dostave podatke o svim akcijama kojima raspolažu.

INICIJATIVNI ODBOR ZA MUZEJ MODERNE UMETNOSTI U SKOPLJU

Savet za prosvetu i kulturu pri Gradskoj skupštini Skoplja doneo je rešenje, 4. oktobra 1963. godine, da se imenuje Inicijativni odbor za izgradnju muzeja Moderne umetnosti u Skoplju.

Za predsednika Inicijativnog odbora izabran je Kemal Sejfula, potpredsednik Izvršnog veća SR Makedonije, za sekretara Boris Petkovski, istoričar umetnosti, za članove Odbora: Antun Avoustinčić vajar iz Zagreba, Dragutin Avramovski-Gute, grafičar iz Skoplja, Kosta Angelj-Radovani, vajar iz Zagreba, Petre Bogdanov-Koč, potpredsednik Kulturno-prosvetnog sabora Makedonije, Oto Bihalji Merin, likovni kritičar iz Beograda, Božo Bek, upravnik Gradske galerije savremene umetnosti iz Zagreba, Mihail Bande, predsednik Saveta za prosvetu i kulturu Gradske skupštine u Skoplju, Slavko Brezovski, arhitekta iz Skoplja, Dušan Džamonja, vajar iz Zagreba, Nandor Glid, vajar — sekretar Saveza likovnih umetnika Jugoslavije, Vančo Georgijev, slikar iz Skoplja, Petar Hadži Boškov, vajar iz Skoplja, Trpe Jakovlevski, član I.V. SR Makedonije, Zoran Kržišnik, upravnik Moderne galerije iz Ljubljane, Petar Lubarda, slikar iz Beograda, Lazar Ličenovski, slikar iz Skoplja, Nikola Martinovski, slikar iz Skoplja, Tome Momiroski književnik iz Skoplja, Petar Mazev, slikar iz Skoplja, Peda Milosavljević, slikar iz Beograda, Grga Novak, predsednik Akademije znanosti i umetnosti Jugoslavije iz Zagreba, Miodrag B. Protić, upravnik Moderne galerije iz Beograda, Ordan Petlevski, slikar iz Zagreba, Marij Pregelj, slikar iz Ljubljane — predsednik Saveza likovnih umetnika Jugoslavije, Marino Tartalja, slikar iz Zagreba, Dimče Todorovski, vajar iz Skoplja, Krum Tomovski, arhitekta iz Skoplja i Ivan Velkov, slikar iz Skoplja.

Na poslednjoj sednici Odbora, održanoj 24. decembra prošle godine u Skoplju, za počasnog člana Odbora izabran je Marko Čelebonović, slikar-potpredsednik AIAP-a.

ZIMSKI SASTANAK LIKOVNIH UMETNIKA U UMETNIČKOJ KOLONIJI U BAČKOJ TOPOLI

I ove godine je organizovan zimski susret likovnih umetnika u Umetničkoj koloniji u Bačkoj Topoli. Za razliku od ranijih godina, ove godine je po prvi put pozvano više grafičara, a zanimljivo je da je organizator postavio i okvirnu temu rada kolonije. Tema je „Zima“. U toku rada Kolonije predstavnici bačkotopolske komune upoznali su umetnike-učesnike sa izgradnjom nove zgrade umetničke kolonije, čije dovršenje se očekuje u toku ovog leta. Smatra se da će umetnici već u toku 1964. godine moći da borave u novoj zgradi Kolonije. Zgrada se nalazi u blizini Polj. dobra „Zobnatica“, gde je ove godine i održana zimska kolonija. Nova zgrada Umetničke kolonije moći će istovremeno da primi 16 umetnika, u sobama sa po dva kreveta, posebnim izlaskom u vrt i kupatilom. Osim toga postojaće prostori za rad, društveni život i razonodu.

ŠKOLOVANJE LIKOVNO-UMJETNIČKIH I LIKOVNIH PEDAGOGA U BOSNI I HERCEGOVINI

Danas u Bosni i Hercegovini ima daleko veći broj članova Udruženja nego što ih je bilo 1945. godine, a znatno veći nego i prije deset godina, 1963. godine, kada je prvi put izlagala u Sarajevu grupa „Petnaestorica mladih“. Taj broj se svake godine povećava.

Likovni stvaraoci koji se bave i pedagoškim radom nisu u zavidnom položaju, jer ih pedagoške i druge školske obaveze apsorbuju u tolikoj mjeri da im ostaje veoma malo slobodnog vremena za rad.

Kada bi uslovi rada u školama bili povoljniji za likovne umjetnike i kada bi svi likovni umjetnici imali dovoljno pedagoške i metodске spreme, svakako bi bio veći broj onih koji bi se bavili likovno-pedagoškim radom, jer ne treba posebno dokazivati da je taj rad dovoljno blizak struci i da u njemu likovni umjetnik može da nađe interes i zadovoljstvo.

Kad je riječ o likovnim pedagozima u užem smislu, onda treba da istaknemo slijedeće činjenice:

- 1) da ih nema ni izdaleka toliko koliko bi ih bilo potrebno;
- 2) da im je stepen stručne i pedagoške spreme veoma različit;

3) da se većina nalazi skoncentrisana u većim gradovima.

Ako uporedimo to stanje sa perspektivom i potrebama razvoja školstva, onda ćemo vidjeti da je to stanje kritično i da ono dovodi u pitanje mnoge tekovine našeg dosadašnjeg razvitka u cjelini. Mi ne smatramo da je borba za nova shvatanja u likovnoj pedagogiji bila uzaludna, niti da su ciljevi koji su postavljeni nedostižni, pa stoga ne možemo da budemo zadovoljni opštom atmosferom kojom je likovna pedagogija dugo vremena bila okružena i opštim stanjem likovne nastave i likovnih kadrova u njoj.

U pogledu popunjavanja i osposobljavanja kadra likovnih pedagoga mi s pravom možemo da konstatujemo da nama postojeće Akademije u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani mogu veoma malo da pomognu.

Likovna grupa Više pedagoške škole u Sarajevu zbog skućenih uslova djelovanja u okviru jedne glomazno konstituisane nastavničke škole, sa velikim brojem nastavnih grupa, osposobljavala je godišnje prosječno po 12 studenata.

Najbolji put za rješenje ovih problema je u tome da se što prije stvore uslovi za otvaranje jedne takve visoke institucije koja bi mogla da uspješno sprema kadrove sa visokom stručnom i pedagoško-metodskom spremom i da organizuje i istraživački rad na području likovnih umjetnosti i likovne pedagogije.

U našoj republici već nekoliko puta je pokretano pitanje osnivanja Akademije likovnih umjetnosti u Sarajevu. Tokom vremena ta ideja je evoluirala. Stalo se na stanovište da je našoj zajednici potrebno da likovni umjetnici budu ujedno osposobljeni i za likovne pedagoge. Tako se došlo do predloga da se osnuje Akademija likovnih umjetnosti pedagoškog smjera. Prema tom predlogu nastava bi bila organizovana na tri stepena. Na prvom stepenu, zbog velikih potreba u nastavnom kadru, formirali bi se nastavnici za osnovnu školu, na drugom likovni umjetnici-profesori, koji bi mogli da vrše i službu instruktora i stručnih inspektora, a na trećem stepenu bi bila specijalizacija prema strukama i oblastima za koje se kandidati budu opredijelili. Za prelaz iz jednog stepena u drugi predviđeni su kvalifikacioni ispiti.

Udruženje likovnih umjetnika BiH, Društvo likovnih pedagoga BiH i Katedra za likovnu umjetnost Više pedagoške škole u Sarajevu jednodušni su u shvatanju da je osnivanje jedne ovakve institucije „nedložna društvena potreba“ i da treba to što prije da se ostvari tim prije što u našoj sredini postoje stručne snage, sposobne za poslove takve ustanove.

Dobrivoje Beljkašić

I Z R A D A S A V E Z A

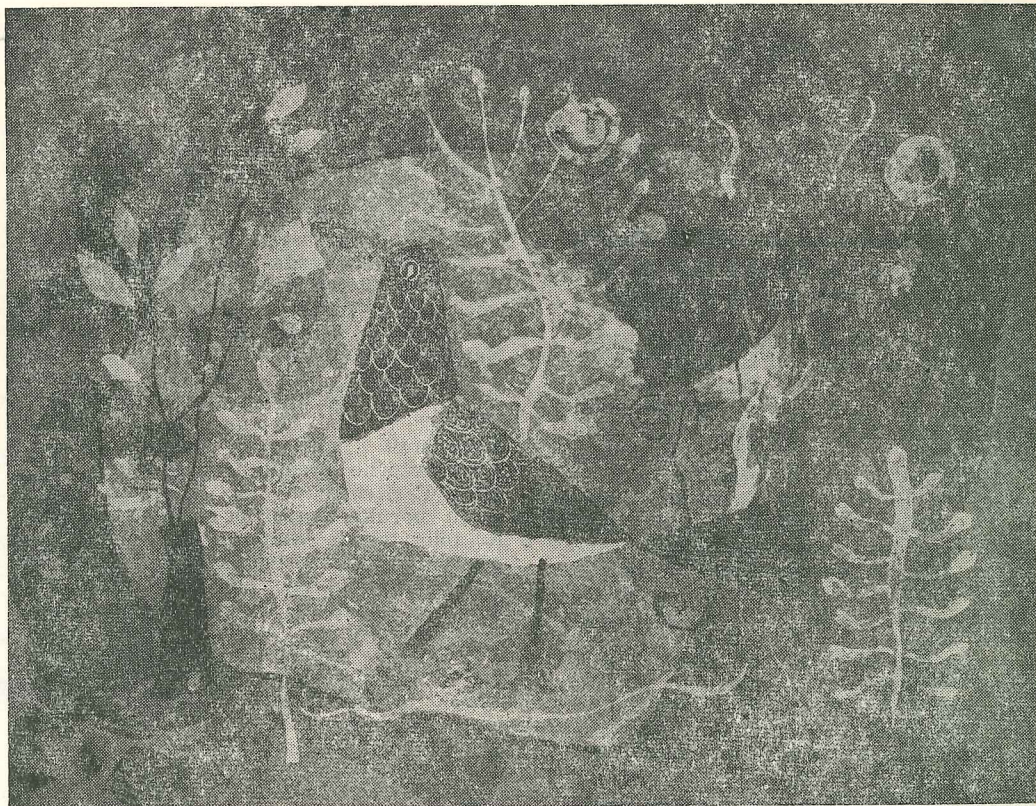
NAŠI LIKOVNI UMETNICI U POLJSKOJ

Delegacija Saveza likovnih umetnika Jugoslavije, u sastavu: Stevo Binički, slikar iz Zagreba i Božin Barutovski, grafičar iz Skoplja, boravila je od 23. oktobra do 6. novembra prošle godine u Poljskoj. Za vreme svog petnaestodnevnog boravka u ovoj zemlji naši umetnici su obišli mnoge gradove i upoznali mnoge umetnike. Ovim svojim boravkom u Poljskoj oni vraćaju posetu svojim kolegama koji su, na osnovu konvencije o kulturnoj razmeni, bili u Jugoslaviji septembra prošle godine.

POSLE SIMPOZIUMA O INTEGRACIJI

Posle Simpozijuma o integraciji likovnih umetnosti, predstavnici tri Saveza (arh. Milorad Macura, potpredsednik Saveza arhitekata, arh. Mihailo Mitrović, predsednik organizacionog odbora Simpozijuma, Mihajlo Petrov, potpredsednik Saveza primenjenih umetnika Jugoslavije, Marij Pregelj, predsednik Saveza likovnih umetnika Jugoslavije i Vojin Stojić, sekretar Saveza likovnih umetnika) posetili su državnog sekretara saveznog Sekretarijata za prosvetu i kulturu druga Janeza Vipotnika i razmatrali mogućnosti za ostvarivanje sinteze likovnih umetnosti. U razgovorima su učestvovali i pomoćnik državnog sekretara drug Dušan Popovski i savetnik Danica Abramović.

Odlučeno je da komisija likovnih umetnika u gornjem sastavu izradi jedan elaborat sa određenim predlozima za rešavanje ovog problema. Rad komisije je u toku.

HAMID LUKOVAC, PTICA

Početkom decembra 1963, na poziv sekretarijata Saveza, Savez je posetio sekretar Komisije za kulturne veze sa inostranstvom drug Osman Djikić, te je održan sastanak na kome su učestvovali drugovi Marjan Detoni, Ismet Mujezinović,

potpredsednici Saveza, Marko Čelebonović, potpredsednik AIAP-a i sekretari Saveza Nandor Glid i Vojin Stojić.

Tom prilikom razmatrana su pitanja saradnje Saveza i Komisije i mere da dalje unapređenje te saradnje.

INOSTRANI GOSTI

Prilikom svoje posete Jugoslaviji Žan Kasu, upravnik Moderne galerije iz Pariza posetio je i Savez likovnih umetnika Jugoslavije. U prostorijama Saveza, 12. februara, prošle godine, francuski likovni kritičar imao je petočasovni razgovor sa našim umetnicima. Na sastanku se raspravljalo o problemima moderne umetnosti. Bilo je prisutno devet umetnika.

Kao gosti Komisije za kulturne veze sa inostranstvom, sa izložbom mađarskog slikara Tivadara Čontvari, doputovale su u Beograd Dr. Kardoš, savetnik u Komisiji za kulturne veze sa inostranstvom Mađarske i Dr Eva Molnar, naučni saradnik Nacionalne galerije u Budimpešti. Gosti iz Mađarske posetili su 23. marta Savez likovnih umetnika Jugoslavije. Ovom prilikom vođen je razgovor o eventualnoj razmeni jedne izložbe između Mađarske i Jugoslavije. Sastanku je prisustvovalo pet umetnika.

Kao gosti Saveza likovnih umetnika Jugoslavije boravili su u Jugoslaviji, petnaest dana, dva umetnika iz Poljske: Konrad Srzedinski, grafičar — dekan na Akademiji za likovnu umetnost u Krakovu i Kazimir Pietkiewicz, vajar iz Varšave. Poljski umetnici boravili su u Jugoslaviji, od 1. do 15. septembra, kao razmena između Saveza likovnih umetnika Poljske i Jugoslavije. Za vreme svog boravka u našoj zemlji gosti su posetili: Ohrid, Dubrovnik, Split i Zagreb. U prostorijama Saveza 7. novembra bio je održan sastanak poljskih i naših umetnika kome je prisustvovalo sedam članova.

Iz Sovjetskog Saveza doputovali su u Jugoslaviju, kao gosti našeg Saveza, 30. oktobra prošle godine dva delegata: Natalija Sokolova, istoričar umetnosti — član Akademije nauka i umetnosti SSSR, iz Moskve i Nadir Abdurahmanov, slikar — sekretar Saveza likovnih umetnika SSSR-a iz Bakua. Gosti su proveli u Jugoslaviji dvadeset i dva dana. Za vreme svog petnaestodnevog putovanja po našoj zemlji obišli su: Peć, Titograd, Cetinje, Dubrovnik, Split, Zagreb. U prostorijama kluba ULUS-a, 18. novembra bio je priređen koktel kome je prisustvovalo dvadeset umetnika kao i predstavnik Komisije za kul-

turne veze sa inostranstvom SIVa. Sovjetski gosti su ovim svojim boravkom u Jugoslaviji vratili posetu našim umetnicima koji su, na osnovu razmene, boravili maja meseca prošle godine u SSSRu.

Sekretar Saveza likovnih umetnika Mađarske, Karol Plesnivi, slikar, boravio je od 20. novembra do 2. decembra u Beogradu. Prilikom svoje posete Jugoslaviji obišao je Zagreb, Ljubljanu, Rijeku, i Kopar, gde je došao u kontakt sa umenicima ovih gradova. U prostorijama Saveza imao je razgovor sa našim umetnicima 22. novembra o organizovanju izložbi i eventualnoj razmeni umetnika.

BORO ALEKSIĆ, KOMPOZICIJA

IZ RADA MEĐUNARODNOG UDRUŽENJA

KONGRES U NJUJORKU

Izražena solidarnost sa umetnicima Skoplja
Marko Čelebonović ponovo izabran za
potpredsednika Međunarodnog udruženja

Četvrti kongres Međunarodnog udruženja likovnih umetnika održan je u Njujorku, SAD, od 6. do 12. oktobra 1963. U Udruženje je, preko svojih nacionalnih komiteta, učlanjeno pedeset i pet zemalja i to: Afrika — Egipat, Rodezija i Njasalend, i Južnoafrička Unija; Severna Amerika — Kanada, Meksiko i SAD: Centralna Amerika — Gvatemala, Haiti, El Salvador, Kosta Rika i Kuba; Južna Amerika: — Argentina, Bolivija, Brazil, Čile, Kolumbija, Paragvaj, Peru i Urugvaj; Azija — Cejlon, Filipini, Indija, Indonezija, Irak, Izrael, Japana, Koreja (južna), Pakistan, Tajland i Vijetnam; Evropa — Austrija, Belgija, Bugarska, Čehoslovačka, Danska, Finska, Francuska, Grčka, Holandija, Irska, Italija, Jugoslavija, Luksemburg, Mađarska, Monako, Nemačka (zapadna), Norveška, Poljska, Rumunija, Španija, Švedska, Švajcarska, Turska, i Ujedinjeno kraljevstvo: Okeanija — Australija.

Na Kongresu su prisustvovali delegati i posmatrači iz trideset dve zemlje. Delegati našeg Nacionalnog komiteta bili su drugovi Marij Pregelj, predsednik Nacionalnog komiteta, Marko Čelebonović, potpredsednik M. U. L. U. i Vojin Stojić, sekretar Nacionalnog komiteta. Za Kongres je pripremljen izveštaj o radu Nacionalnog komiteta i likovnom životu u našoj zemlji. Izveštaj je podeljen svim delegatima na Kongresu.

Marij Pregelj i Vojin Stojić bili su gosti američkog Biroa za prosvetu i kulturu, te su posle Kongresa obišli i druge gradove SAD, gde su razgledali muzeje, umetničke škole i imali susret sa umetnicima.

Domaćin Kongresa, Američki nacionalni komitet, nastojao je da se Kongresu da što veći značaj. Tako su patroni Kongresa, između ostalih, bili Džordž Alen, predsednik Nacionalne komisije SAD za UNESCO, Dr. Luter Evans, bivši Generalni direktor UNESCO, Nelson Rokfeler, guverner države Njujork i g-đa Eleonora Ruzvelt, bivši predsednik Komiteta za ljudska prava u UN. Tragično preminuli predsednik SAD Džon F. Kenedi bio je uputio Kongresu svoju poruku, guverner države Njujork Rokfeler takođe je uputio svoju poruku, a predsednik opštine Njujorka R. Vagner izdao je proklamaciju kojom se sedmica u kojoj se održavao Kongres proglašuje za Nedelju umetnika sveta.

Kongres je radio na plenarnim sednicama i u tri komisije. Predsedavao je australijski predstavnik Džon Dabron, a potpredsednici su bili Victor Pasmor (U. K.), Titus Leeser (Holandija) Jošinobu Masuda (Japan), koji su rukovodili radom triju komisija. Izveštač Kongresa bila je brazilska grafičarka Fauga Ostrover.

Komisije su pokrenule suštinske probleme umetnika u svetu: odnos umetnika prema društvu i drugim umetnicima (kom. I), zaštitu profesionalnih delatnosti umetnika (kom. II) i međunarodnu saradnju umetnika (kom. III). Tako je, između ostalog, razmatrano učešće umetnika u opštem likovnom obrazovanju i umetničkim školama, usvajanje povelje o saradnji likovnih umetnika i arhitekata, primena deklaraci-

je o zakonskom broju odlivaka, razmena umetnika, međunarodne izložbe itd.

Van praktičnog rada u komisijama, glavna tema Kongresa bila je saradnja između slikara, vajara i arhitekata. Diskusija se odvijala na nekoliko posebnih sastanaka a vodila ju je grupa unapred prijavljenih istaknutih umetnika sa sva tri polja umetnosti. Učesnici u diskusiji nisu bili jednomišljenici i, naravno, nisu se mogli složiti u svim detaljima kako se taj problem može rešiti, ali je naglasak stalno bio na saradnji, na njenoj nužnosti, bilo da se radi o neposrednoj saradnji umetnika i arhitekata, ili pak u širem smislu o umetničkom obrazovanju ili dužnosti umetnika u svome društvu ili o odnosu u koji umetničko delo može ući sa svojom kulturnom sredinom.

Neki arhitekti su smatrali da umetnikova uloga nužno mora biti drukčija u sadašnjoj situaciji kad arhitektura sve više ide ka sklapanju prefabrikovanih elemenata. Neki arhitekti su, pak, išli u krajnost i tvrdili da im saradnja uopšte nije potrebna, jer su u stanju sve sami da urade. Drugi su, opet ulogu slikarstva i skulpture sveli na ukras koji je lepo imati ali bez koga se može. Većina ipak, prihvata ideju o saradnji i ističe nužnost ekipnog, zajedničkog rada od samog početka koncipiranja jedne arhitektonsko urbanistike celine.

Pored saradnje, bilo je reči i o integraciji koja treba da bude zasnovana na „jedinstvu misli i osećanja za zajednički poduhvat“. Podvučena je i „nužnost organiskog prožimanja kao izraza zajedničkog shvatanja života.“

Razgovori vođeni o ovom problemu našli su odjeka i u radu Komisije I, koja je dobar deo svog vremena utrošila na razmatranje i usvajanje povelje o saradnji slikara, vajara i arhitekata. Nacrt povelje izradili su zajedno Međunarodno udruženje likovnih umetnika i Međunarodna unija arhitekata. Ovaj nacrt bio je 1962. godine dostavljen na mišljenje i izvesnom broju naših umetnika. Posle iscrpne diskusije, u kojoj se još uvek osećao strah izvesnih umetnika od prevlasti arhitekata, nacrt je sa nekim manjim izmenama usvojen.

Komisija I je takođe detaljno razmatrala pitanje učešća likovnih umetnika u likovnom obrazovanju uopšte. U mnogim zemljama je problem što likovnu nastavu ne vode aktivni umetnici. Usvojena je preporuka da se ovo pitanje i dalje proučava i da se prikupi što više informacija, koje bi nacionalni komiteti mogli koristiti.

Na predlog brazilskog delegata, odlučeno je da glavna tema sledećeg kongresa bude odnos između umetnika i umetničkih kritičara.

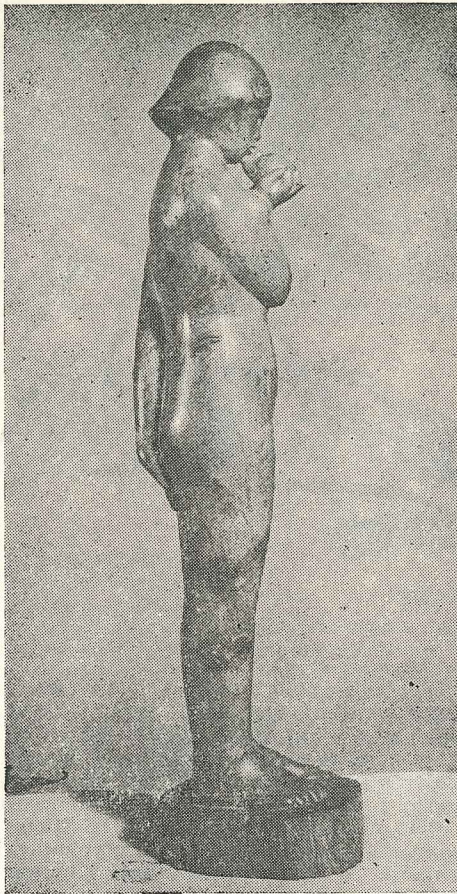
Posle saopštenja generalnog sekretara Uerta Lardere da je Izvršni komitet odlučio da umetnicima Skoplja uputi telegram solidarnosti, jednoglasno je usvojena sledeća rezolucija: „Četvrti kongres Međunarodnog udruženja likovnih umetnika, dirnut vrlo teškom situacijom u kojoj se nalaze slikari, vajari i grafičari Skoplja, preporučuje svim nacionalnim komitetima da umetnicima Skoplja upute slike, skulpture i grafike po svom izboru da bi im posvedočili svoju solidarnost i svoje prijateljstvo.”

Ova zvanično izražena solidarnost odrazila se i u razgovorima kroz interesovanje za posledice katastrofalnog zemljotresa uopšte i na kulturnom planu posebno.

Na osnovu rada Komisije II, takođe je doneto nekoliko važnih odluka. Tako je posle razmatranja situacije u vezi sa uklanjanjem carinskih prepreka za dela živih umetnika, preporučeno da Izvršni komitet pruži svu mogućnu pomoć nacionalnim komitetima u naporima da se poboljša situa-

cija u oblasti slobodne cirkulacije dela živih umetnika.

Određeno je i mesto održavanja sledećeg kongresa. Izrael, Japan, Holandija, Rumunija i Ujedinjeno Kraljevstvo ponudili su svoje gostoprimstvo, posle čega je usvojeno da se Kongres održi u Japanu.

FRAN HOZIĆ, DEVOJKA SA GOLUBOM

U vezi sa autorskom zaštitom, donesena je rezolucija u kojoj se, između ostalog, od Bernske unije traži da se u Bernsku konvenciju uključi pravo „pravo sledenja” i pravo umetnika na naknadu za svako prikazivanje dela na TV. („Pravo sledenja” sastoji se u tome da umetnik ima pravo na određen procenat prilikom svake preprodaje svog dela).

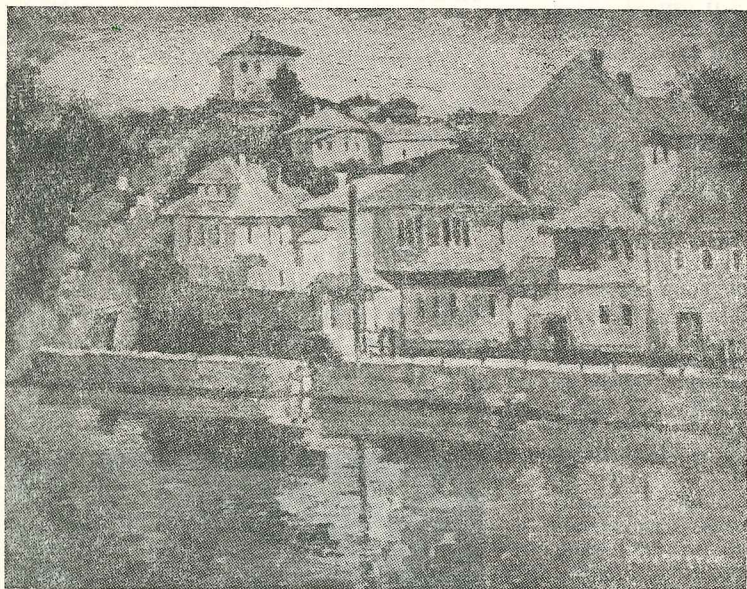
Posle razmatranja situacije nakon donošenja deklaracije o zakonskom broju odlivaka i otisaka usvojena je rezolucija da ova deklaracija bude predmet jedne međunarodne preporuke koju bi UNESCO uputio vladama zemalja članica.

U Komisiji III razmatran je izveštaj potpredsednika Izvršnog komiteta Marka Čelebonovića o misiji u Južnoj Americi pa je preporučeno da se učine napori za organizovanje novih nacionalnih komiteta u tom delu sveta.

Isto tako, preporučeno je da se prouče mogućnosti za razvijanje odnosa sa umetnicima zemalja Afrike.

U nekim zemljama postoji problem učestvovanja umetnika u žirijama, te je preporučeno Izvršnom komitetu da u vezi s tim preduzme potrebne mere ICOM i AICA.

Na kraju izabran je novi Izvršni komitet. Od dvadeset kandidata izabrano je sledećih deset: Richard Corline (U. K.), Marko Čelebonović (Jugoslavija), Pierre Chigot (Francuska), Prodosh Das Gupta (Indija), E. Halpern (Izrael), Titus Leeser (Holandija), Yoshinobu Masuda (Japan), William Smith (SAD), Stanislaw Teisseyre (Poljska) i Richard Wiesner (Čehoslovačka). Novi komitet je odmah izabrao svoje funkcionere: predsednik Titus Leeser, potpredsednik Marko Čelebonović, zamenik Yoshinobu Masuda, blagajnik Stanislaw Teisseyre. Vojin Stojić

HAKIJA KULENOVIĆ, TOPLIK

(Nastavak sa 1. strane)

Da li čovek egzistira? Ako egzistira potražimo ga tamo gdje smo otkrili ono što ga ugrožava, a ugrožava ga pasivnost i inferiornost prema silama prirode. Čovek biva čovekom u stvaralačkom određivanju sebe prema prirodi i svijetu. On je uvijek istinski i dramatično bio prisutan u svome djelu, angažovan svim svojim emocionalnim i racionalnim bićem na osmišljavanju činjenice svoga postojanja, a umjetnost je kao neiscrpan rezervoar misaone, emotivne i moralne energije bila i ostala utočište njegove intime. Ne može se negirati komponenta slučajnosti u likovnom djelu, ali slučajnost je za stvaraooca samo jedna od mogućnosti da se izrazi

ljepota u drami ljudskog postojanja. Forma i uobličavanje su način i dokaz naše egzistencije: „čitava umjetnost je igra s haosom, ona mu se sve opasnije približava i otima od njega sve šire sfere. Ako u istoriji umjetnosti postoji neki napredak, on se sastoji u stalnom porastu tih od haosa otetih oblasti.”*

Danas, zaista, kako je to Malarme kazao: „postoje jedina dva ozbiljna problema, problem ekonomike i problem poezije”. Šta je, naime, Malarme želio da kaže, misleći pod poezijom na umjetnost uopće: dva su puta kojim čovek ostvaruje svoju suštinu. Jedan prirodni, istorijski, put dugih sitnih pogresija i poboljšanja društveno ekonomske baze, i drugi, umjetni, nagao, transcendentni, ahistorijski, put umjetnosti, iskliznuća iz istorije, koje je neophodno da čovek bude čovekom, prije nego mu to istorija svojim ekonomsko društvenim prilikama i uslovima dozvoli. Sličan pojam iskliznuća postoji i u psihičkom životu običnog čoveka. Nada, optimizam, jedan su od izlaza koji ljudska psiha nalazi u sukobu nastalom radi nepodudarnosti naše intimne, idealne i realne stvarnosti. I upravo u sukobu sa realnošću, djelimično kroz nadu i optimizam, djelimično kroz stvaralačku akciju, obični i umjetnički neobdaren čovek riješava tu protivrječnost. Sukobljavanje sa nesavršenim vidom stvarnosti uslov je svakog daljeg kretanja i razvijanja stvarnosti i podsticaj za konstruktivnu stvaralačku akciju. Zato kažemo da je umjetnost umjeće da se ostvari ono što realno još i ne postoji i što čovek kroz umjetnost ostvaruje ne čekajući ekonomsko društvene uvjete, jer kao konačno biće čiji je vijek biološki određen ne može beskonačno dugo da čeka. Zato omjetnost i smatramo ideološkom formom.

U odnosu na taj ideal umjetnosti bosansko-hercegovačka likovna umjetnost preživljava jedno stanje letargije i nemoći da se krene dalje. Bez živih dodira i kontakta sa jugoslovenskom umjetnošću, na periferiji vlastitog, i života uopšte, ona samozadovoljno i samozaljubljeno slika svoj vlastiti portre. Razapeta između čovjekovljubivog naturalizma, ilustrativnosti i formalistički shvaćene apstrakcije u čijem rasponu se nalazi nekoliko istinski talentovanih slikara, predstoji joj samo jedan jedini put ka daljem usponu, a to je istrajan rad i solidnije obrazovanje.

Ognjen Vukelić

* Arnold Hauzer: Socijalna istorija književnosti i umetnosti.

DORĐE ANDREJEVIĆ-KUN, IZ MAPE „PARTIZANI“

IN MEMORIAM

DORĐE ANDREJEVIĆ-KUN

Umro 17. januara 1964.

Na vest o smrti Đorđa Andrejevića-Kuna u svest se neminovno vraća poslednji susret, poslednje viđenje sa njim. Bilo je to na uobičajenoj intimnoj godišnjoj svečanosti u Akademiji za likovnu umetnost 31. decembra 1963. Kun se vratio sa puta iz Istočne Nemačke gde je prisustvovao otvaranju svoje poslednje samostalne izložbe. Bio je dobrog raspoloženja, dobrog kao retko kada u poslednje vreme, i uz osmeh je saopštio da je imao teškoća na putu i da su doktori dozvolili da se vrati na njegov zahtev i na njegovu sopstvenu odgovornost.

Danas možemo sa tugom konstatovati da je bolest, satkana od iznenađenja, poslednjim udarom okončala njegov život. Ostaje da se sećamo njegovih reči u susretu, njegovog lika i boje njegovog glasa. A zatim da sa dubokim poštovanjem osvetlimo neke trenutke njegovog života, u kojima se spajaju njegovo stvaralaštvo i njegov revolucionarni rad.

Jedan život se može uvek sažeti u nekoliko biografskih podataka, međutim, ponekad iza svakoga postoji niz drugih u kojima se ličnost i stvaralac otkrivaju potpuno. Đorđe Andrejević-Kun rođen je u Vroclavu 1904. Došao je u Beograd sa roditeljima pred prvi svetski rat. Umetničku školu završio je 1925. i nastavio studije u Rimu, Firenci, Parizu. Vratio se u zemlju 1929. i počeo da izlaže na kolektivnim izložbama. Bio je član grupe „Oblik“ i jedan od osnivača grupe politički naprednih umetnika „Život“. Samostalno je izlagao u Beogradu, Zagrebu, Novom Sadu, Čačku i u inostranstvu. Pred drugi svetski rat izdao je dve mape drvoreza: „Krvavo zlato“ i „Za slobodu“ a 1946. mapu crteža „Partizani“. Bio je član CKJ, učestvovao je u španskom građanskom ratu i bio je borac i neumoran radnik u narodno-oslobodilačkom ratu. Bio je profesor Akademije za likovnu umetnost u Beogradu i rektor Umetničke akademije, predsednik Saveza likovnih umetnika Jugoslavije, član Srpske akademije nauka i umetnosti.

Bio je i ostao prisutan u savremenoj jugoslovenskoj umetnosti jednim ubeđenjem koje je od njega stvorilo ličnost, koje ga je uvrstilo u najuži krug jugoslovenskih likovnih stvaralaca i koje mu obezbeđuje mesto u istoriji naše savremene umetnosti.

Delo mu se može podeliti u tri faze od kojih dve poslednje pokazuju potpunu orijentaciju u pravcu izgradnje slikarstva koje treba da odgovori zahtevima revolucije i društva koje nastaje.

Posle prvog perioda u kome iskazuje svoje mladalacke zanose, u kom ističe svoje poetsko shvatanje slikarstva u nekoliko osetljivo slikanih portreta, autoportreta i figurativnih kompozicija, on po logici ljudske i političke opredeljenosti, postaje tumač ideja koje se nalaze u osnovi našeg revolucionarnog pokreta. Ostaju i danas, bez obzira na uticaje koje je pretrpeo, kao dokument od izvanrednog značaja njegove grafičke mape. U njima je želeo da najjednostavnije prikaže život a uspeo je da preko njih ubedljivo date, slike Jugoslavije i Španije, digne do tumača jednog stravičnog stanja i do svedoka i sudije. Sa nekolicinom jugoslovenskih umetnika on je prvi kod nas ukazao na pravi smisao angažovanosti.

Dela su mu bila na izvanrednoj umetničkoj visini i time ubedljiva. Drugi svetski rat odredio je njegov dalji put u kome je svesno žrtvovao osetljivost svog ranijeg slikarstva, težeći da drastično i direktno izrazi svoje ideje. Svestan kretanja u savremenoj umetnosti sačuvao je svoju izuzetnost bez promena koje bi mogle okrnjiti njegova shvatanja.

Mnogi dokumenti neophodni revoluciji, mnogi njegovi simboli stvoreni su njegovom rukom u teškim uslovima ilegalnog rada i borbe. Podelio je svoj život i ujedinio ga u sebi, revolucionaru i slikaru, bez žaljenja i bez sumnji. A ne treba ni ovog trenutka smetnuti s uma da se na život jednog umetnika, i kad je potpuno posvećen jednoj ideji i čist u svom opredeljenju, ruše lavine pitanja i izrasta bezbroj drugih u njemu samome. Kun je pokušao da na neka odgovori tek začetom i nedovršenom četvrtom fazom.

Reč pri oproštaju sa Đorđem Andrejevićem-Kunom mora biti draga reč poslednjih susreta i senci duboke žalosti.

Stojan Čelić

JOSIP ZORMAN

Umro 2. oktobra 1963.

Iz našeg likovnog života nestao je jedan tihi slikar. Kažem tihi, jer zaista ne znam da li je ijedan naš savremeni likovni umetnik neprimetnije i bezglasnije prolazio ne samo zagrebačkim izložbama, zagrebačkom likovnom kritikom, nego i zagrebačkim ulicama. U suton se mogao videti Zormanov lik gotovo nem i pomalo a la Utrilo kako prolazi sa šeširovom duboko na očima, na dugoj prosedoj kosi. Bio je rođeni samotar. Tako je i slikao svoje najomiljenije motive: osamljeno stablo ili osamljenu lađu.

Rođen 1902. godine u Velikoj Kopanici. Akademiju je završio u Zagrebu. U Parizu je boravio od 1925. do 1926, gde je i izlagao na izložbi Jesenjeg salona. Posle Pariza boravio je u Osijeku, a od 1938. godine u Zagrebu.

Zorman je bio osamljenik, ali se istakao naročito time što je možda od svih naših savremenih likovnih umetnika najviše posvetio pažnju likovnom odgoju radnika. Bio je likovni rukovodilac radničkih kulturno-umetničkih društava „Pavao Markovac“ i „Ognjen Prica“.

Matko Peić

VLADIMIR KIRIN

Umro 3. oktobra 1963.

Autor grafike o našem pejzažu, ilustrator našeg folkloru, opremljivač knjiga i slikovnica — Kirin je svojom širokom grafičkom delatnošću učinio svoje ime naširoko popularnim među našom likovnom i književnom publikom.

Rodio se 1904. godine u Zagrebu. Akademiju likovnih umetnosti završio je u Beču. Od 1919. godine bio je namešten u Londonu u umetničkim revijama „The Studio“ i „The architectural Review“. Likovne impresije svog boravka u Londonu, Parizu i Italiji sabrao je 1921. godine u mapu od 12 litografija. Godine 1923. objavio je mape grafike naših istorijskih i umetničkih — arhitektonskih spomenika: Split, Šibenik, Hvar i Trogir, a 1925. godine mapu grafike sa motivima Starog Zagreba. Napravio je još niz crteža iz Hrvatskog primorja i češkog baroka.

Veliki deo svog grafičkog rada posvetio je ilustriranju knjiga i časopisa. Poslednjih godina radio je na tehničkoj opremi izdanja Jugoslovenskog leksikografskog zavoda.

Matko Peić

INFORMATIVNI BILTEN

BROJ 13.

Centar za dokumentaciju i informacije Saveza likovnih umetnika Jugoslavije

Odgovorni urednik:
BOGOMIL KARLAVARIS

Tehnički urednik:
ALEKSANDAR ŠIVERT

Članovi redakcije:
VOJIN STOJIC,
RADA BUDISAVLJEVIĆ,
MIRJANA KAČAREVIĆ,
MOMČILO KRKOVIĆ

Adresa: Beograd, Terazije 26/II
Telefon: 21-871

Stampa „Forum“, Novi Sad